

Finanțat de
Uniunea Europeană

Erasmus+
Experiențe de neuitat și noi orizonturi.

Proiect: “Formatori de Opinie Romi pentru prevenirea căsătoriilor timpurii
și al maternității timpurii în comunitățile Roma”

ROMA INFLUENCERS NETWORK/2024-1-EL01-KA220-ADU-000247507

www.romainfluencersnetwork.eu

romainfluencersnetwork@gmail.com

Roma Influencers Network

[Roma_Influencers_Network](#)

Raport comparativ

Privind căsătoriile și maternitățile timpurii în comunitățile de romi

Autor: CESIS – Centro de Estudos para a Intervenção Social
Leader of WP2: Ruperea cercului căsătoriilor și maternităților timpurii în comunitățile de
romi

"Materialul proiectului reflectă doar opiniile autorului. Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru realizarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului acesteia, care reflectă numai opiniile autorilor, iar Comisia, Agenția Națională Elenă sau agențiile naționale ale altor țări participante la proiect nu pot fi considerate responsabile pentru utilizarea informațiilor conținute în aceasta".

Cuprins

I. Introducere	5
I.1. Proiectul Rețeaua de influențatori romi	5
I.2. Căsătoria timpurie și maternitatea timpurie: Preocupări globale	6
II. Cadru privind căsătoriile și maternitățile timpurii la nivel național	8
II.1. O abordare comparativă a cadrului juridic național	8
II.1.1. Despre concepte	8
II.1.2. Legislație și politici în cele patru țări	11
II.1.2.1. Convenții și orientări internaționale	11
II. 1.2.2. Cadrul legislativ național	14
II.1.3. Politici naționale privind căsătoriile și maternitățile timpurii	17
II. 2. Ce se știe în cele patru țări despre căsătoriile și maternitățile timpurii	21
II.2.1. Ce spun cifrele	21
II. 3. Comunitățile de romi din țările partenere	25
II.3.1 Caracterizarea generală a comunităților de romi	25
II.3.1.1 Populația romă din țările partenere: diferențe și asemănări	26
II. Ascultarea persoanelor de etnie romă – Cercetarea pe teren cu femei romi cu privire la căsătorie și timpurie maternitate	31
II.1. Caracterizarea participanților la interviuri	31
II. 3. Ce spun femeile despre căsătoria (timpurie)	35
II. 4. Maternitatea	42
II. 5. Am devenit mamă - sentimentele se schimbă	48
II. 6. Relevanța informațiilor	51
II. 7. Prevenirea căsătoriilor și a maternității timpurii	56
Referințe	63

Figuri

Figura 1 - Grupa de vârstă a femeilor rome intervievate (cifre absolute).....	32
Figura 2 - Vârsta medie a femeilor rome intervievate, în funcție de țară (%).....	32
Figura 3 - Starea civilă a femeilor rome intervievate, în funcție de țară (%).....	33
Figura 4 – Cu cine trăiesc femeile rome intervievate, în funcție de țară (%).....	33
Figura 5 - Vârsta căsătoriei/începutul coabitării, pe țări (cifre absolute)	37
Figura 6 - Motivele căsătoriei la această vârstă, în funcție de țară (%)	38
Figura 7 - Numărul mediu de copii per femeie intervievată, pe țară (%)	43
Figura 8 – Vârsta medie a femeilor intervievate la nașterea primului copil, pe țări.....	43
Figura 9 – Informații adecvate despre sarcină, pe țări (%).....	51
Figura 10 – Informații adecvate cu privire la îngrijirea unui copil, pe țări (%)	52
Figura 11 – Importanța activităților de reducere sau prevenire a căsătoriilor timpurii (%)	56
Figura 12 - Importanța activităților de reducere sau prevenire a maternității timpurii (%)	57

Tabele

Tabel 1 - Fete căsătorite pentru prima dată, în funcție de vârstă și de țara parteneră, 2021-2023.....	22
Tabel 2 - Rata nașterilor la adolescente 1 000 de femei în 2021, pe țări (%).....	24
Tabel 3 – Numărul de romi și proporția lor din populația totală, pe țări.....	26
Tabel 4 - Numărul de interviuri realizate pe țară.....	31
Tabel 5 – Zonele de reședință ale femeilor rome intervievate, pe țări.....	34
Tabel 6 – Tipul de locuință al femeilor rome intervievate, în funcție de partener și de țară	35
Tabel 7 – Locul în care femeile rome intervievate și-au cunoscut soțul/partenerul, în funcție de țară.....	36
Tabel 8 – Reacțiile familiei la căsătorie, în funcție de țară.....	40
Tabel 9 – Schimbări în viața după căsătorie, în funcție de țară	42
Tabel 10 - Vârsta femeilor la nașterea primului lor copil, în funcție de țară (cifre absolute).....	44
Tabel 11 - Motivele pentru care doresc să aibă copii mai târziu în viață, în funcție de țară.....	45
Tabel 12 - Reacția familiei la sarcină, în funcție de țară (%).....	47
Tabel 13 - Cum a fost să devii mamă, în funcție de țară (%).....	49
Tabel 14 - Schimbări în viața după maternitate, în funcție de țară (%)	50
Tabel 15 - Motive pentru neprezentarea la programările medicale/la spital, pe țări (%).....	53
Tabel 16 - Motivele pentru care nu au participat la cursuri prenatale înainte de naștere, pe țări (%).....	54
Tabel 17 - Motivele pentru care nu sunt promovate activitățile de reducere/prevenire a căsătoriilor timpurii (numere absolute).....	57
Tabel 18 - Motive pentru care nu sunt promovate activitățile de reducere/prevenire a maternității timpurii	58

I. Introducere

I.1. Proiectul Roma Influencers Network

Prezentul raport este integrat în proiectul european Roma Influencers Network - breaking the circle of early marriages and early motherhood in Roma communities (Grant Agreement n. 2024-1-EL01-KA220-ADU-000247507) în cadrul programului ERASMUS+.

Proiectul Roma Influencers Network se axează pe căsătoriile și maternitățile timpurii în comunitățile de romi și s-a concentrat pe responsabilizarea și sensibilizarea comunității rome, în special a femeilor și fetelor. Scopul principal este de a sugera modalități de schimbare a comportamentelor și a atitudinilor în vederea depășirii, reducerii sau eliminării acestei practici și a efectelor sale nocive.

Consortiul proiectului este format din 4 țări: Grecia, Irlanda, Portugalia și România.

Acest raport național face parte din WP2 - Spargerea cercului căsătoriilor timpurii și al maternității timpurii în comunitățile de romi și, în special, din Activitatea 2.2 - Cercetare națională privind căsătoriile timpurii și maternitatea timpurie în comunitatea de romi, CESIS fiind liderul echipei.

Scopul acestui raport este de a contribui la o mai bună înțelegere a căsătoriilor și maternităților timpurii, în special în rândul femeilor și fetelor rome din fiecare țară parteneră, subliniind cadrul juridic și politicile, precum și situația comunității rome.

I.1. Căsătoria timpurie și maternitatea timpurie: Preocupare globală

Căsătoria timpurie și maternitatea timpurie rămân provocări globale urgente. Atât Fondul Națiunilor Unite pentru Copii (UNICEF), cât și Organizația Mondială a Sănătății (OMS), împreună cu alte organizații de cercetare importante, cum ar fi Centrul Internațional de Cercetare pentru Femei (ICRW), Fondul Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA) și Girls Not Brides, au documentat pe larg cauzele și consecințele legate de aceste practici.

UNICEF (2023) definește căsătoria între copii ca fiind orice căsătorie formală sau uniune informală care implică un copil sub vârsta de 18 ani și estimează că aproximativ 12 milioane de fete sunt căsătorite înainte de a atinge această limită de vârstă în fiecare an, multe dintre acestea devenind mame la scurt timp după aceea.

Căsătoria timpurie și maternitatea timpurie sunt deosebit de răspândite în țările cu venituri mici și medii, unde inegalitatea de gen, sărăcia și lipsa de educație se combină pentru a submina drepturile și viitorul a milioane de fete. Cu toate acestea, fenomenul rămâne o problemă și în Europa, unde variază considerabil între regiuni. Țările din Europa de Est, precum Bulgaria și România, înregistrează rate mai ridicate ale nașterilor în rândul adolescentelor. De exemplu, în 2021, Bulgaria a avut cea mai mare rată a nașterilor în rândul adolescentelor din Europa. Dacă luăm în considerare vârsta cuprinsă între 10 și 14 ani, rata este de 1,6‰ în Bulgaria și de 1,45‰ în România. Ratele cresc atunci când este luată în considerare grupa de vârstă 15-19 ani: 38,7‰ și, respectiv, 33,89‰. 10,2‰ din totalul nașterilor din țară, în timp ce România a raportat că 12,3‰ din primele nașteri au fost la mame adolescente în 2015.

Aceeași sursă indică următoarele rate în Grecia: 7,44‰ pentru grupa de vârstă 15-19 ani; 0,48‰ pentru grupa de vârstă 10-14 ani. Pe de altă parte, ratele pentru Portugalia și Irlanda privind grupa de vârstă 10-14 ani sunt de 0,07 ‰ și, respectiv, 0,01‰; 5,75 ‰ în Portugalia și 8,3‰ în Irlanda, pentru grupa de vârstă 15-19 ani. Conform Organizației Mondiale a Sănătății (OMS), complicațiile legate de sarcină și naștere reprezintă principala cauză de deces în rândul fetelor cu vârsta cuprinsă între 15 și 19 ani din întreaga lume. Din cauza imaturității lor fizice, mamele adolescente sunt expuse unui risc mai mare de complicații care le pun viața în pericol, precum travaliul

Finanțat de
Uniunea Europeană

Erasmus+
Experiențe de neuitat și noi orizonturi.

obstrucționat și fistula obstetricală. Copiii lor

sunt, de asemenea, mai susceptibile de a se naște prematur, cu greutate mică la naștere sau cu probleme de sănătate neonatală.

Consecințele maternității timpurii nu se limitează la sănătate. UNICEF (2023) subliniază faptul că mariajul timpuriu duce adesea la întreruperea educației unei fete și la pierderea autonomiei și a oportunităților sale economice. De asemenea, fetele sunt adesea izolate de colegii lor, supuse violenței domestice și forțate să rămână dependente pe viață.

Aceste observații sunt susținute de datele furnizate de Centrul internațional de cercetare privind femeile (ICRW). Jain și Kurz (2007) susțin că mariajul timpuriu este profund ancorat în normele sociale și în insecuritatea economică și subliniază necesitatea unor abordări cuprinzătoare, multisectoriale, care să includă educația, mobilizarea comunității și stimulente economice pentru familii. Mai recent, organizații precum Girls Not Brides (2020) subliniază în continuare factorii sociali și culturali care determină căsătoriile în rândul copiilor. Această organizație identifică sărăcia, insecuritatea și lipsa accesului la educație drept factori de risc majori și solicită soluții localizate, sensibile din punct de vedere cultural.

În raportul său "Starea populației mondiale 2013", Fondul Națiunilor Unite pentru Populație (UNFPA) analizează modul în care sarcina la adolescente reflectă adesea inegalități de gen profund înrădăcinate (UNFPA, 2013). Acest lucru, la rândul său, subliniază necesitatea unei schimbări structurale - schimbarea mediului în care trăiesc fetele și a așteptărilor față de acestea - și promovarea drepturilor omului și ale femeilor.

În mod colectiv, aceste instituții și cercetători converg asupra unor concluzii-cheie: căsătoriile și maternitățile timpurii sunt determinate de factori care se intersectează, inclusiv discriminarea de gen, sărăcia și normele sociale. Consecințele sunt de mare amploare, afectând sănătatea, educația, autonomia și perspectivele de viitor ale fetelor. Prin urmare, soluțiile eficiente trebuie să fie la fel de cuprinzătoare - combinând reforma juridică, educația, accesul la asistență medicală, implicarea comunității și sprijinul economic.

II. Cadru privind căsătoriile și maternitățile timpurii la nivel național

II.1. O abordare comparativă a cadrului juridic național

După cum s-a menționat anterior, scopul acestui raport este de a oferi o imagine comparativă a cadrelor naționale din toate țările partenere. Toate cele patru țări au cadre juridice consacrate în legislația națională privind protecția copilului, inclusiv căsătoria copiilor.

În contextul proiectului, este important să se înțeleagă ce definește aceste cadre, asemănările și diferențele dintre ele.

II.1.1. Despre concept

Vârsta minimă stabilită prin lege pentru căsătorie în cele patru țări care fac parte din parteneriatul proiectului este de 18 ani.

Deși sunt evidente unele diferențe, conceptele de căsătorie infantilă, căsătorie timpurie și maternitate timpurie sunt reflectate în cadrele naționale.

În ceea ce privește căsătoria copiilor, Grecia, Portugalia și România sunt de acord că aceasta se referă la orice uniune formală sau informală între un copil sub vârsta de 18 ani. Legislația română nu definește în mod explicit și separat conceptele de căsătorie între copii, căsătorie timpurie sau căsătorie forțată, dar acestea pot fi deduse din dispozițiile generale ale legislației naționale. Deși nu există o definiție legală în Irlanda, căsătoria sub vârsta de 18 ani este interzisă prin lege, fără excepții. Excepțiile au fost, de asemenea, eliminate din Codul civil portughez în aprilie 2025. Înainte de această modificare, în Grecia și România, este încă posibil ca un tânăr să se căsătorească înainte de vârsta de 18 ani.

Prin urmare, căsătoria timpurie este posibilitatea legală pentru un minor de a se căsători.

Codul civil elen prevede că vârsta minimă pentru căsătorie este de 18 ani. Cu toate acestea, persoanele sub 18 ani se pot căsători cu acordul unei instanțe competente dacă există "motive importante" pentru căsătorie, fără a se specifica vârsta minimă. Aceste motive pot fi orice, cum ar fi sarcina minorei sau o amenințare iminentă la adresa onoarei familiei fetei minore, de exemplu în cazul unor relații extraconjugale. Decizia este luată de la caz la caz. Cu toate acestea, în cadrul acestui sistem, fetele minore nu sunt protejate în mod adecvat împotriva căsătoriilor forțate, deoarece cei care au custodia fetei pot eluda această dispoziție. Grecia are, de asemenea, un sistem juridic dual, prin care minoritatea musulmană din regiunea Tracia de Vest poate aplica legea Sharia. Muftii, care sunt numiți de statul grec, au jurisdicție asupra căsătoriei. În aceste cazuri, căsătoria copiilor este permisă dacă fata este însărcinată sau dacă are acordul părinților. În conformitate cu legea Hanafi, o fată sau un băiat trebuie să ajungă la pubertate înainte de a se putea căsători. Fetele sub vârsta de 15 ani au nevoie de acordul părinților pentru a se căsători. Căsătoriile Hanafi sunt recunoscute legal de dreptul civil grec.

În conformitate cu Codul civil din România, vârsta minimă legală pentru căsătorie este de 18 ani, dar aceasta poate fi redusă la 16 ani cu acordul părinților și aprobarea instanței în circumstanțe excepționale. Astfel de reduceri sunt permise numai în circumstanțe excepționale, care sunt evaluate de la caz la caz.

Este necesară o declarație de consimțământ la căsătorie din partea părinților sau a tutorilor legali. Instanța trebuie să analizeze dacă există motive rezonabile pentru a permite căsătoria. Aceste motive pot include sarcina sau alte circumstanțe care indică faptul că căsătoria este în interesul superior al minorului. În unele cazuri, poate fi necesară o examinare medicală pentru a confirma maturitatea fizică și psihologică a minorului. Căsătoria timpurie include, de asemenea, toate uniunile legale sau tradiționale încheiate înainte de atingerea maturității emoționale, fizice și sociale a părților implicate, chiar dacă vârsta minimă legală a fost îndeplinită. În Portugalia, căsătoria timpurie este, de asemenea, un concept distinct de căsătoria între copii, concentrându-se pe dezvoltarea generală a persoanelor implicate, mai degrabă decât

pe limite de vârstă specifice.

Țara descrie căsătoria timpurie ca fiind "o uniune formală sau informală între două persoane, în care cel puțin una dintre părți, din cauza dezvoltării sale emoționale, sexuale sau psihosociale, este incapabilă să își dea consimțământul liber, informat și deplin. (GTCIPF, 2024, p. 15)

În cele din urmă, conceptul de căsătorie forțată este încorporat în legislația națională, cu definiții similare între țări și în toate contextele, căsătoria forțată este pedepsită prin lege,

În Grecia, căsătoria forțată nu este considerată o infracțiune distinctă, dar poate fi pedepsită ca parte a altor infracțiuni, cum ar fi violul, violența fizică și psihologică și răpirea voluntară sau involuntară, precum și crimele de onoare. Cu toate acestea, Codul civil grec stabilește cadrul pentru o căsătorie consensuală, deoarece prevede că căsătoria necesită acordul viitorilor soți, care trebuie să facă o declarație în persoană și fără condiții sau termene limită.

Codul civil român prevede, de asemenea, că orice căsătorie trebuie să fie încheiată cu consimțământul liber și în cunoștință de cauză al ambelor părți, fără nicio presiune sau constrângere. Căsătoriile forțate sunt strict interzise, iar încălcarea acestei reguli este pedepsită de lege. Aceste dispoziții subliniază importanța protejării autonomiei celor implicați și a respectării drepturilor lor fundamentale.

În aprilie 2025, Portugalia a modificat Legea privind protecția copiilor și a tinerilor aflați în situație de risc pentru a include căsătoria infantilă, timpurie sau forțată printre situațiile de pericol care justifică intervenția pentru promovarea drepturilor și a protecției copiilor și a tinerilor aflați în situație de risc. În plus, căsătoria forțată este o infracțiune publică din 2015.

În Irlanda, căsătoria forțată este clar definită și interzisă prin lege. Legea privind violența domestică din 2018 incriminează forțarea unei persoane să participe la o ceremonie de căsătorie sau scoaterea unei persoane din țară în acest scop. În plus, Legea din 1995 privind dreptul familiei interzice căsătoria forțată, care trebuie să se bazeze pe liberul arbitru și consimțământul informat.

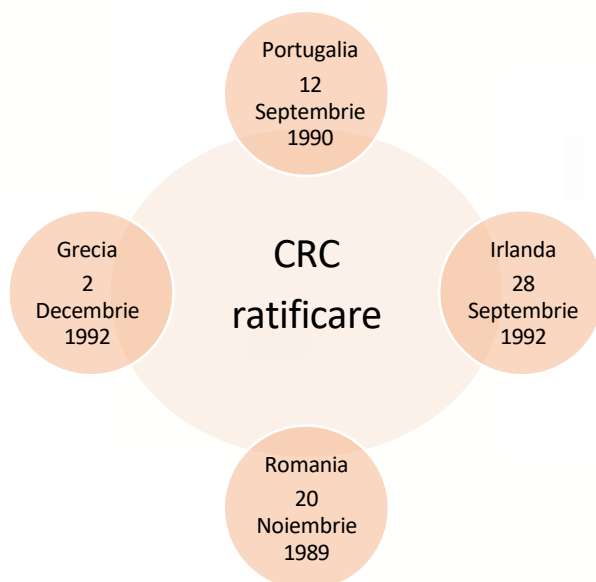
II.1.2. Legislație și politici în cele patru țări

II.1.2.1. Convenții și orientări internaționale

Este posibil să se găsească unele convergențe în ceea ce privește ratificarea anumitor instrumente internaționale de către cele patru țări.

Convenția privind drepturile copilului (CDC) a intrat în vigoare la 2 septembrie 1990, la mai puțin de un an de la adoptarea sa de către Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 20 noiembrie 1989. CDC este practic universală, fiind cel mai ratificat tratat din istorie, cu 193 de state părți. Cu toate acestea, pentru a fi cu adevărat eficientă, CDC depinde de punerea efectivă în aplicare, în special în dreptul intern. Punerea deplină în aplicare a CDC de către toate statele părți rămâne problematică.

Toate cele patru țări partenere au ratificat Convenția; România a fost prima dintre cele patru care a făcut acest lucru.

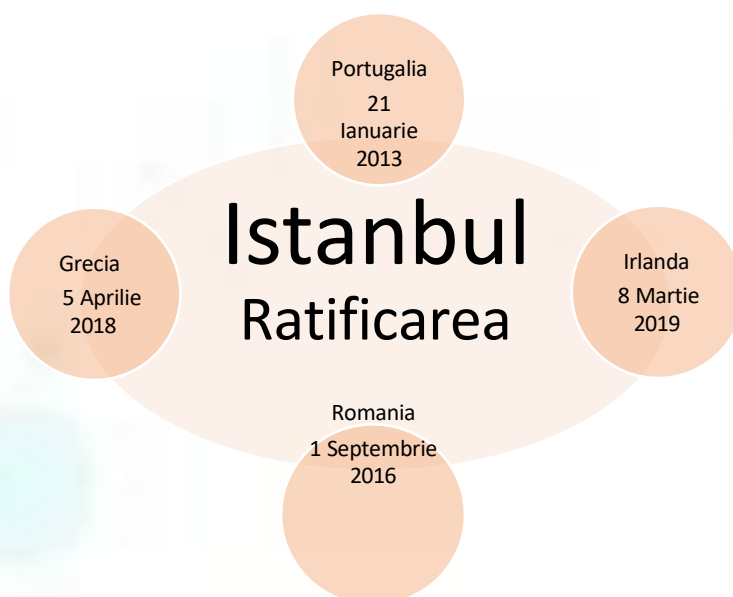
În plus față de convenția în sine, există și protocoale opționale. Acestea includ Protocolul opțional privind drepturile copilului referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă și Protocolul opțional privind drepturile copilului referitor la implicarea copiilor în conflictele armate.

Protocoloalele opționale completează și extind tratatele existente. Acestea pot acoperi orice subiect relevant pentru tratatul inițial și pot fi utilizate pentru a aborda un aspect suplimentar al tratatului inițial, o preocupare nouă sau emergentă sau o procedură de funcționare și aplicare a tratatului. Protocoloalele facultative sunt tratate de sine stătătoare și sunt deschise spre semnare, ratificare sau aderare. Acestea sunt "opționale" deoarece pot impune obligații mai stricte decât convenția inițială, ceea ce înseamnă că statele trebuie să decidă în mod independent dacă vor fi obligate să le respecte. În 2000, Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite a adoptat două protocoale opționale. Un al treilea protocol opțional a fost adoptat în 2014, permițând copiilor să depună plângeri direct la Comitetul pentru drepturile copilului.

Trei dintre țările partenere au adoptat primele două protocoale, cu excepția Irlandei, care nu a ratificat încă Protocolul privind drepturile copilului referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă. Cu toate acestea, atât Irlanda, cât și Portugalia au ratificat cel de-al treilea protocol opțional în 2013 și, respectiv, 2014. Nicio altă țară nu a ratificat încă acest protocol.

Un alt instrument important este Convenția de la Istanbul privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, care a fost creată de Consiliul Europei în 2011. Aceasta se bazează pe înțelegerea faptului că violența împotriva femeilor este violența bazată pe gen comisă împotriva femeilor doar pentru că sunt femei. Statul este obligat să abordeze pe deplin toate formele de violență împotriva femeilor și să ia măsuri pentru prevenirea acesteia, protejarea victimelor și urmărirea penală a autorilor. Actele de violență precum urmărirea, hărțuirea sexuală, violența sexuală (inclusiv violul) și abuzul fizic și psihologic din partea partenerilor intimi sunt profund traumatizante. Convenția de la Istanbul cere semnatarilor săi să elaboreze legi, politici și servicii de sprijin pentru a pune capăt violenței împotriva femeilor și violenței domestice.

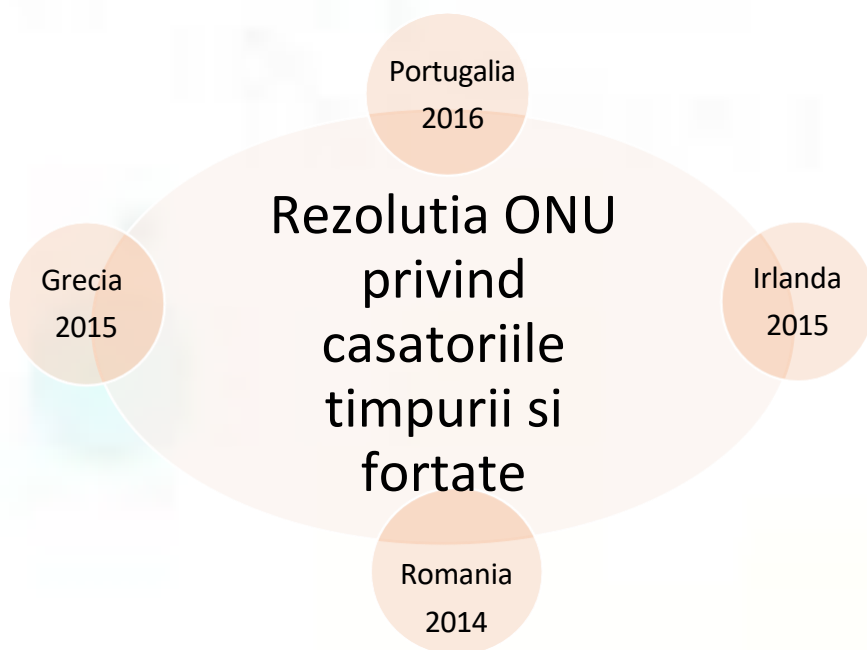
Ca și în cazul precedent, toate țările au semnat și ratificat Convenția de la Istanbul.

În 2014, Organizația Națiunilor Unite a adoptat o rezoluție privind căsătoria copiilor, căsătoria timpurie și căsătoria forțată. Aceste practici dăunătoare încalcă drepturile femeilor și fetelor, iar rezoluția urmărește să consolideze eforturile naționale de advocacy pentru a le pune capăt și a realiza egalitatea de gen.

Deși această rezoluție a fost semnată de toate cele patru țări, România nu a transpus-o direct în legislația specifică. Cu toate acestea, dispozițiile sale sunt reflectate în cadrul juridic național existent care protejează drepturile copiilor și combate practicile dăunătoare, cum ar fi căsătoriile timpurii și forțate.

În conformitate cu obiectivul 5.3 din Obiectivele de dezvoltare durabilă, Grecia, Portugalia și Irlanda s-au angajat să pună capăt căsătoriilor timpurii, forțate și ale copiilor până în 2030: Eliminarea tuturor practicilor dăunătoare precum căsătoriile timpurii, forțate și ale copiilor și mutilarea genitală a femeilor.

II.1.2.1. Cadrul legislativ național

Principiile CDC fac parte din cadrele juridice naționale care protejează copiii de abuz și violență, acordând prioritate interesului lor superior.

Principalul act legislativ din Irlanda care reglementează îngrijirea copiilor și politica de protecție a copiilor este Legea privind îngrijirea copiilor din 1991. Legea are ca scop promovarea bunăstării copiilor care nu beneficiază de îngrijire și protecție adecvată și acoperă mai multe domenii-cheie. Cu toate acestea, căsătoria și maternitatea timpurie nu sunt menționate în mod specific.

- i) O altă lege influențată de principiile CDC este Legea 2101/1992 din Grecia. Ca și CDC, aceasta este ghidată de patru principii fundamentale:
- ii) nediscriminarea (articolul 2);
- iii) interesul superior al copilului (articolul 3);
- iv) supraviețuirea, dezvoltarea și protecția (articolul 6);
- v) libertatea de exprimare și de participare (articolul 12).

Grecia a înființat, de asemenea, un Observator național pentru drepturile copilului pentru a promova și monitoriza punerea în aplicare a CDC. O echipă de protecție a minorilor (OPA) a fost înființată în fiecare municipalitate.

În Portugalia, trei legi-cheie reglementează intervenția statului în cazurile în care siguranța, sănătatea, educația sau dezvoltarea unui copil sunt puse în pericol din cauza acțiunilor sau neglijenței părinților, reprezentanților legali sau îngrijitorilor. Aceste legi sunt: Legea 147/99 din 1 septembrie, cunoscută și sub numele de Legea privind protecția copiilor și a tinerilor aflați în situații de risc; Legea 14/2007 din 2 martie; și Legea 10/2012 din 18 mai. Până în aprilie 2025, căsătoria copiilor nu a fost recunoscută în mod explicit ca factor de risc prin lege.

Comitetul național pentru copii și tineri în situații de risc a fost înființat în 1998, alături de Comisiile locale pentru protecția copiilor și tinerilor la nivel municipal. Aceste comisii sunt responsabile de promovarea drepturilor copilului și de protecția celor aflați în situații de risc. Până în aprilie 2025, situațiile de căsătorie timpurie sau forțată puteau fi clasificate în diferite categorii de risc și puteau face obiectul acțiunilor acestor comisii. Cu toate acestea, în urma modificării legislației privind căsătoria copiilor, aceasta este acum recunoscută legal ca factor de risc.

În cele din urmă, România este țara parteneră cu cea mai recentă legislație. Legea nr. 272/2004 este unul dintre cele mai importante acte legislative ale țării pentru protecția copiilor și este inspirată din principiile fundamentale ale CDC. Aceasta oferă un cadru solid pentru protejarea copiilor împotriva abuzurilor, inclusiv a căsătoriilor timpurii și forțate, și solicită autorităților publice să intervină prompt în cazurile în care drepturile copiilor sunt încălcate.

Convenția de la Istanbul a fost, de asemenea, inclusă în legislația tuturor celor patru țări. În Portugalia, de exemplu, căsătoria forțată a fost incriminată în 2015 prin cel de-al 38-lea amendament la Codul penal. În plus, Legea 83/2015 a stabilit mutilarea genitală a femeilor (MGF) ca infracțiune de sine stătătoare, a introdus infracțiunea de hărțuire și a revizuit dispozițiile legale privind violul, constrângerea sexuală și hărțuirea sexuală. În plus, întrucât căsătoria forțată este considerată o infracțiune de drept public, la fel ca violența domestică și MGF, procedurile penale nu depind de depunerea

Finanțat de
Uniunea Europeană

Erasmus+
Experiențe de neuitat și noi orizonturi.

unei plângeri de către victimă,

În Grecia, Legea 4531/2018, care ratifică și pune în aplicare Convenția, este primul text obligatoriu din punct de vedere juridic al țării care recunoaște violența bazată pe gen. Autoritățile elene introduc diverse măsuri politice pozitive pentru a preveni și combate violența împotriva femeilor și violența domestică. Printre acestea se numără înființarea de adăposturi și centre de consiliere care oferă servicii esențiale femeilor victime ale violenței bazate pe gen. De asemenea, au fost introduse alte reglementări pentru punerea în aplicare a dispozițiilor Convenției de la Istanbul.

Prin Legea nr. 30/2016, România recunoaște căsătoria forțată drept o formă gravă de violență împotriva femeilor și impune sancțiuni severe pentru aceasta. Țara are, de asemenea, o lege (nr. 217/2003) privind prevenirea și combaterea violenței domestice, care permite poliției să emită imediat ordine de protecție pentru victimele violenței domestice. Codul penal român incriminează abuzul asupra copiilor, exploatarea prin muncă și căsătoriile forțate și impune sancțiuni severe pentru încălcarea acestor drepturi.

În Irlanda, ministrul justiției și egalității a prezentat un proiect de lege privind violența domestică, menit să consolideze legislația în materie de violență domestică. Legislația vizează incriminarea căsătoriilor forțate și abrogarea dispozițiilor care exceptează anumite persoane de la vârsta minimă de căsătorie.

Ca răspuns la Rezoluția Organizației Națiunilor Unite privind căsătoriile timpurii, forțate și ale copiilor, guvernul portughez a înființat primul său grup de lucru pentru prevenirea și combaterea căsătoriilor timpurii, forțate și ale copiilor (GTCIPF). Grupul a fost însărcinat cu redactarea Cărții albe privind prevenirea și combaterea căsătoriilor timpurii și forțate ale copiilor, în conformitate cu Ordinul nr. 1498-A/2021 din 5 februarie. Documentul rezultat formulează o serie de recomandări.

În 2020, Portugalia a aprobat, de asemenea, Strategia națională pentru drepturile copilului 2021-2024 (ENDC 2021-2024), în care una dintre priorități este prevenirea și combaterea tuturor formelor de violență împotriva copiilor și tinerilor și săvârșite de aceștia, inclusiv exploatarea, traficul, căsătoriile timpurii și forțate și mutilarea genitală a femeilor. Una dintre acțiunile planificate în cadrul acestui obiectiv este de a oferi profesioniștilor formare cu privire la căsătoriile timpurii și forțate și la mutilarea

genitală a femeilor.

Codul Penal al României incriminează abuzul asupra copiilor, exploatarea prin muncă și căsătoriile forțate, impunând sancțiuni severe pentru încălcarea acestor drepturi. Căsătoriile forțate sunt strict interzise, iar contravenienții se confruntă cu consecințe juridice. Cu toate acestea, combaterea eficientă a căsătoriilor și a maternității timpurii rămâne o provocare, în special în comunitățile vulnerabile în care normele culturale și economice complică punerea în aplicare.

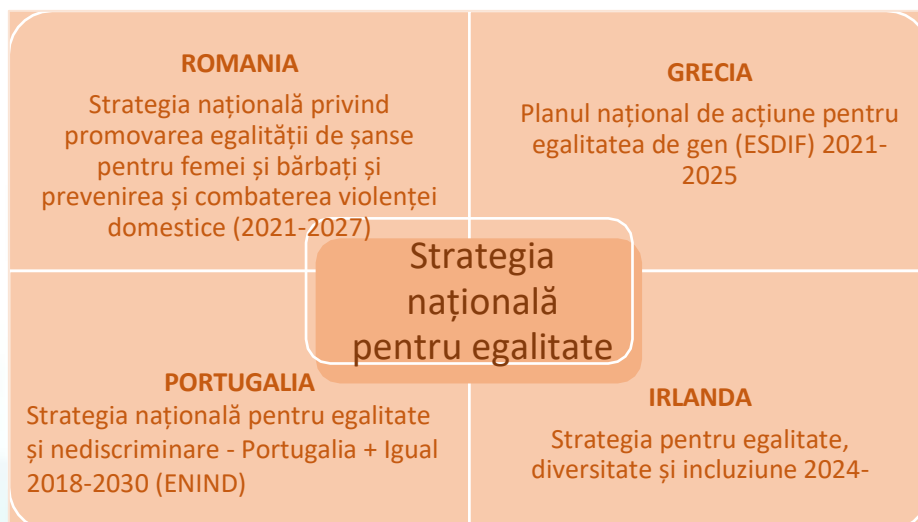
Legea din 1995 privind dreptul familiei abordează problema căsătoriilor timpurii în Irlanda prin stabilirea vârstei minime de căsătorie la 18 ani. Aceasta se aplică chiar dacă una sau ambele persoane locuiesc în Irlanda, dar se căsătoresc în afara țării. Pentru a se căsători cu cineva în Irlanda, o persoană trebuie să aibă peste 18 ani, chiar dacă nu locuiește de obicei în acest stat. Nu există excepții. Legea prevede că persoanele trebuie să consimtă liber la căsătorie.

În Grecia, căsătoria forțată nu este considerată o infracțiune distinctă în sine, dar poate fi pedepsită ca factor agravant în cazul unor infracțiuni precum violul, violența fizică și psihologică, răpirea voluntară sau involuntară și crimele de onoare. Deși căsătoria minorilor este în general interzisă, o instanță o poate autoriza dacă există motive imperioase în acest sens. Comitetul ONU pentru drepturile copilului a recomandat guvernului elen să sensibilizeze populația cu privire la efectele nocive ale căsătoriilor între copii, în special în cadrul comunității rome și al minorității musulmane din Tracia, și să încurajeze raportarea acestor căsătorii pentru a institui sisteme de protecție a victimelor.

II.1.3. Politici naționale privind căsătoriile și maternitățile timpurii

În cele patru țări sunt în vigoare mai multe politici referitoare la căsătoriile și maternitățile timpurii.

Toți partenerii au acest tip de politică, deși sub diferite denumiri, și are același scop ca și strategiile naționale pentru egalitate. Majoritatea strategiilor naționale sunt încă în curs de desfășurare.

Ca parte a strategiei naționale, Portugalia pune în aplicare Planul de acțiune pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (PAVMD). Unul dintre obiectivele strategice ale PAVMD este acela de a se asigura că toate cazurile de mutilare genitală a femeilor (MGF) și de căsătorii timpurii și forțate ale copiilor sunt identificate în cadrul sistemului de raportare și protecție și sunt supuse unor procese de urmărire adecvate.

Strategia pentru egalitate, diversitate și incluziune (2024-2026) din Irlanda a identificat anumite grupuri care necesită eforturi specifice pentru promovarea unui mediu incluziv. Unul dintre aceste grupuri este comunitatea romă. Cu toate acestea, nu există nicio referire specifică la femeile rome și nici la problema căsătoriilor și maternităților timpurii, care afectează în special femeile.

Planul național de acțiune pentru egalitatea de gen (ESDIF) pentru perioada 2021-2025 este în curs de implementare în Grecia. Acest plan de acțiune acordă prioritate prevenirii căsătoriilor și maternităților timpurii, în special în rândul femeilor rome. Acesta vizează informarea populației rome cu privire la căsătoriile timpurii și forțate, la dispozițiile legislației elene și la drepturile copilului, precum și sensibilizarea comunităților rome cu privire la consecințele căsătoriilor timpurii/forțate.

Strategia Națională a României pune un accent semnificativ pe aspecte care sunt deosebit de relevante pentru proiectul Roma Influencers Network, cum ar fi asigurarea accesului egal la educație pentru fete și băieți. Educația, și în special prevenirea

abandonului școlar,

sunt văzute ca modalități de prevenire a căsătoriilor timpurii și a maternității în rândul adolescentelor. Strategia abordează, de asemenea, normele culturale care perpetuează practicile dăunătoare, cum ar fi căsătoria timpurie, și promovează campanii de sensibilizare destinate femeilor. În plus, aceasta abordează problema căsătoriilor și a maternității anuale în legătură cu sprijinirea victimelor violenței bazate pe gen. Există măsuri de sprijin pentru a ajuta femeile și fetele care s-au confruntat cu căsătoria forțată sau maternitatea timpurie, adesea cauzate de presiuni sociale sau economice. Femeile rome sunt desemnate drept grup prioritar, datorită vulnerabilității lor sporite.

Dintre cele patru țări implicate în proiect, Portugalia este în prezent singura care nu dispune de o strategie națională pentru integrarea comunităților rome. Cu toate acestea, o strategie națională a existat până în 2023 și a fost prelungită până în 2024. Nu sunt disponibile informații suplimentare cu privire la acest aspect.

Strategia națională privind romii din Irlanda își propune să creeze o societate sigură, echitabilă și favorabilă incluziunii, în care romii și nomazii să poată duce o viață sănătoasă și împlinită. Strategia include obiective referitoare la domenii precum rasismul și discriminarea, precum și la educație, locuințe, sănătate, ocuparea forței de muncă, egalitatea de gen, cultură și participare. Principalele grupuri țintă sunt nomazii și romii. Strategia evidențiază în mod special nevoile femeilor rome în ceea ce privește egalitatea de gen și accesul la servicii precum sprijinul pentru victimele violenței domestice, serviciile de sănătate și locuințele. Irlanda pune, de asemenea, în aplicare

Strategia de educație pentru călători și romi (TRES) 2024-2030, care abordează inegalitățile educaționale din cadrul acestor comunități.

Strategia României privind romii vizează reducerea excluziunii sociale a comunităților de romi și îmbunătățirea accesului acestora la servicii și resurse prin adoptarea unei abordări integrate. Aceasta include acțiuni în domenii precum educația, sănătatea, locuințele, ocuparea forței de muncă și combaterea discriminării. Principalele grupuri țintă ale strategiei sunt femeile și copiii, în special fetele. Prioritățile pentru aceste grupuri includ prevenirea căsătoriilor timpurii, reducerea ratei abandonului școlar și promovarea integrării pe piața muncii.

În Grecia, Strategia națională promovează politici orientate spre dezvoltare pentru a preveni și combate sărăcia și excluziunea socială. Aliniată la valorile fundamentale ale UE de egalitate de tratament, drepturi și oportunități pentru toți, Strategia națională și Planul de acțiune pentru incluziunea socială a romilor 2021-2030 acordă prioritate incluziunii sociale, promovării coexistenței armonioase, consolidării încrederii reciproce și garantării participării egale a comunității rome la viața socială, politică, economică și culturală a țării. Principalele domenii de interes sunt locuințele, educația, sănătatea și ocuparea forței de muncă. Un accent deosebit va fi pus pe îmbunătățirea competențelor celor mai vulnerabile grupuri de romi, cum ar fi femeile și tinerii, pentru a încuraja participarea lor activă în societatea locală.

În cele din urmă, Strategia națională portugheză, care s-a încheiat în 2023, dar a fost prelungită până în 2024, a vizat promovarea egalității între femei și bărbați în cadrul măsurilor de integrare a comunității rome. Aceasta a inclus acțiuni care vizează discriminarea, participarea civică, educația, ocuparea forței de muncă, locuințele, sănătatea, medierea interculturală și egalitatea de gen. De asemenea, au fost abordate problemele căsătoriilor și maternităților timpurii.

II. 2. Ce se știe în cele patru țări despre căsătoriile și maternitățile timpurii

II. 2.1. Ce spun cifrele

Această secțiune își propune să ofere o prezentare comparativă a datelor disponibile privind căsătoriile timpurii și maternitatea în cele patru țări partenere. În unele cazuri, informațiile furnizate de parteneri nu sunt comparabile din cauza diferențelor în ceea ce privește anii acoperiți și tipul de informații. În general, există, de asemenea, o lipsă de studii privind căsătoriile și maternitățile timpurii care pot furniza informații exacte și comparabile. Cu toate acestea, ori de câte ori este posibil, informațiile vor fi prezentate într-un format comparativ.

În ceea ce privește căsătoriile timpurii, datele Eurostat fac posibilă compararea. Tabelul de mai jos arată numărul de căsătorii care implică fete minore în diferite țări. După cum se poate observa, există diferențe substanțiale între țări. România are cel mai mare număr de căsătorii pentru prima dată în care sunt implicate fete sub 18 ani. În toți anii luați în considerare, numărul este constant peste 100. Cu toate acestea, țara a înregistrat o tendință descrescătoare a numărului de căsătorii care implică fete din aceste grupe de vârstă.

În general, cifrele sunt mult mai mici în Grecia și Portugalia¹, dar Portugalia are totuși cifre mai mari și o tendință ascendentă. De fapt, de-a lungul anilor considerați, Portugalia a înregistrat o creștere a numărului de fete care se căsătoresc pentru prima dată în toate grupele de vârstă. Comparativ cu Grecia, Portugalia are un număr mai mare de căsătorii care implică fete de 16 ani. De asemenea, a existat o creștere în Grecia, dar numai în rândul tinerilor de 16 ani. Căsătoriile cu fete de 15 ani au avut loc doar în Grecia, nefiind înregistrate astfel de cazuri în Portugalia sau România.

¹ Information on Ireland is not available.

Table 1 - Fete căsătorite pentru prima dată, în funcție de vârstă și de țara parteneră, 2021-2023

	Greece	Ireland	Portugal	Romania
2021				
15 years	6	n.a.	0	0
16 years	9	n.a.	94	124
17 years	37	n.a.	29	179
2022				
15 years	2	n.a.	0	0
16 years	14	n.a.	106	128
17 years	27	n.a.	41	148
2023				
15 years	4	n.a.	0	0
16 years	17	n.a.	112	112
17 years	22	n.a.	54	132

n.a. – Not available.

Source: Eurostat. Available at:

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/demo_nsinagec_custom_16771466/default/table?lang=en

După cum au menționat partenerii țării, căsătoria copiilor este percepută ca fiind acceptabilă în anumite comunități, în special în rândul populației rome. Conform informațiilor furnizate, căsătoriile cu minori sunt, de asemenea, frecvente în rândul minorității musulmane din Grecia, care se află sub jurisdicția Muftiului. Literatura de specialitate din cele patru țări partenere a identificat mai multe motive, unele dintre ele fiind strâns legate între ele — care pot contribui la și justifica căsătoria timpurie:

Nivel scăzut de educație/ Abandon școlar

Norme culturale/ Nevoia de a menține căsătoria în cadrul grupului

Sărăcia

Percepții religioase

Societate patriarhală

Mod de a reduce povara economică asupra familiei / dorința de

Independență

Nevoia de a controla comportamentul sexual

Rapoartele naționale pentru fiecare țară s-au referit, de asemenea, la consecințele căsătoriilor timpurii, care pot fi extrem de dăunătoare pentru tinerele fete. Studiile naționale care abordează această problemă subliniază faptul că consecințele negative fizice și psihologice ale căsătoriei timpurii sunt incontestabile, formând un ciclu în care cauzele și consecințele se consolidează reciproc:

Abandonul școlar

Sarcina timpurie

Control social și izolare

Abuzul fizic și sexual

Privarea de libertate

Dependența financiară și psihologică a tinerei soții de

soț/partener

Pierderea libertăților

Depresia

Conform raportului portughez, este posibil ca prevalența căsătoriilor timpurii să fie subestimată, ceea ce poate fi valabil și pentru celelalte țări partenere. Sub-raportarea se datorează uniunilor informale, în special în cadrul anumitor grupuri sociale, în care "căsătoria" nu este înregistrată oficial, ci există mai degrabă ca relații "de facto", adică coabitare fără înregistrare oficială. Aceste aranjamente informale sunt adesea lipsite de recunoaștere juridică, ceea ce duce la preocupări legate de moștenire, cetățenie și recunoaștere socială. În consecință, persoanele aflate în astfel de uniuni pot fi vulnerabile în moduri diferite de cele din căsătoriile recunoscute oficial.

Căsătoria timpurie și maternitatea sunt preocupări serioase pentru tinerele fete, în special pentru cele de etnie romă. Aceasta din urmă apare adesea ca o consecință a celei dintâi. Rapoartele naționale au abordat problemele legate de acest subiect. Ca și căsătoria timpurie, sarcina timpurie constituie o încălcare gravă a drepturilor copilului. După cum se poate observa din tabelul de mai jos, România are rate ale natalității în rândul adolescentelor mult mai ridicate decât celelalte trei țări. România are cea mai mare rată a fetelor minore.

În 2023, 648 de nașteri au fost înregistrate la mame cu vârsta sub 15 ani, iar 14 714 la mame cu vârsta cuprinsă între 15 și 19 ani.

Table 2 - Rata nașterilor în rândul adolescentelor 1.000 de femei în 2021, pe țări (%)

	Rata natalității la adolescente 10- 14 years	Adolescente Rata natalității 15-19 years
Grecia	0.48	7.44
Irlanda	0.01	4.41
Portugalia	0.07	5.75
Romania	1.43	33.89

Source: Our World in Data. Available <https://ourworldindata.org>

În ceea ce privește acest subiect, este, de asemenea, posibil să se identifice unele cauze subiacente. După cum s-a menționat mai sus, faptul de a deveni mamă la o vârstă fragedă este asociat în primul rând cu căsătoria timpurie. În cadrul comunităților de romi, maternitatea timpurie este considerată normală; prin urmare, aceasta are un aspect cultural subiacent. De exemplu, raportul portughez afirmă că, în anumite comunități, sexualitatea este asociată cu căsătoria și procrearea. În aceste comunități, "inițierea sexuală și procrearea coincid, astfel încât maternitatea timpurie nu este doar acceptată, ci și dorită" (Raportul Portugaliei). Persistența normelor culturale care susțin căsătoriile timpurii este menționată și în alte rapoarte naționale.

În general, țările partenere subliniază faptul că maternitatea timpurie afectează în mod disproporționat fetele din medii dezavantajate din punct de vedere socioeconomic. Acest fenomen este strâns legat de sărăcie, vulnerabilitate, nivel scăzut de educație, abandon școlar și perspective educaționale și de angajare limitate. Există, de asemenea, o utilizare redusă a serviciilor prenatale, combinată cu neîncrederea în furnizorii de asistență medicală și/sau cu lipsa de educație în domeniul sănătății sexuale și reproductive.

Ca și în cazul căsătoriilor timpurii, a deveni mamă la o vârstă fragedă implică riscuri, în special riscuri fizice, atât pentru tânăra mamă, cât și pentru nou-născutul ei.

Aceste consecințe sunt menționate în rapoartele naționale, care fac trimitere la studii care reflectă acest aspect. În ciuda informațiilor limitate disponibile cu privire la comunitățile rome, aceste studii sugerează că fetele rome sunt afectate în special.

O posibilă consecință a maternității timpurii este riscul crescut de a avea un copil cu greutate mică la naștere, care este mai răspândit în comunitățile de romi. Tabelul de mai jos ilustrează acestea și alte consecințe evidențiate în rapoartele naționale.

Copil cu greutate mică la naștere

Complicații obstetricale

Nașteri premature

Probleme de sănătate mintală

Anomalii congenitale

depresie perinatală

Dezinteres și nemotivare față de școală

Mortalitatea maternă

Riscul de naștere a unui copil mort la naștere
--

Într-adevăr, căsătoria și maternitatea timpurie sunt probleme care continuă să merite atenția comunității. Acestea sunt încă obișnuite și sunt sinonime cu inegalitatea, dezavantajul social și sărăcia. Ele pot avea, de asemenea, un impact devastator asupra vieții multor fete tinere. Mai presus de toate, însă, ele le încalcă drepturile. În aceste țări partenere au fost depuse numeroase eforturi pentru a găsi soluții și pentru a se pune accentul pe prevenire. Campaniile și sesiunile de sensibilizare sunt mai importante ca niciodată. Este bine cunoscut faptul că aceste fenomene sunt mai răspândite în rândul comunității rome, care necesită o intervenție semnificativă.

II. 3. Comunitățile de romi din țările partenere

II.3.1 Caracterizarea generală a comunităților de romi

Există comunități de romi care trăiesc în toate cele patru țări, deși acestea sunt mai răspândite în unele decât în altele. În unele țări, cum ar fi Portugalia, numărul de

Populația romă este doar estimată, deoarece colectarea de date privind caracteristicile etnice nu este permisă.

Este important să subliniem faptul că romii din Irlanda sunt migranți, majoritatea din România sau din alte țări UE, și nu sunt originari din Irlanda.

Tabelul de mai jos oferă o imagine de ansamblu a numărului de persoane de etnie romă care trăiesc în fiecare țară parteneră. România are cea mai mare populație de romi, de aproape 570 000 de persoane, și, prin urmare, cea mai mare proporție de romi în totalul populației sale. În schimb, Irlanda are cel mai mic număr.

Table 3 – Number of Roma and their proportion of the total population, by country

	Grecia	Irlanda	Portugalia	Romania
Număr de persoane de etnie romă	175,000 (estimate)	16,059	52,000 (estimate)	569,477
Proporție din populația totală	1.5%	0.3%	0.5%	3.4%

Sources: National Reports.

În ciuda diferențelor în ceea ce privește numărul de persoane de etnie romă din aceste țări, există câteva caracteristici comune comunităților de romi din toate acestea. Aceste comunități sunt printre cele mai dezavantajate, vulnerabile și marginalizate în toate țările partenere în proiect.

II.3.1.1 Populația romă din țările partenere: diferențe și asemănări

Deși dimensiunea și proporția comunităților de romi din țările partenere diferă, acestea au multe asemănări. În general, acestea se confruntă cu provocări și dificultăți similare, ceea ce le plasează printre grupurile cele mai predispuse la discriminare și segregare în toate cele patru țări.

Un set de caracteristici care definesc persoanele de etnie romă din țările în cauză a fost

detaliat mai jos.

Populație mai tânără

Una dintre principalele caracteristici ale populației rome din aceste patru țări este că aceasta tinde să fie mai tânără decât populația generală. De asemenea, ei tind să aibă mai mulți copii pe familie.

Risc mai mare de sărăcie

Acesta este un grup care este deosebit de expus riscului de sărăcie. Conform Raportului FRA 2021 privind ancheta romilor², 96% din populația romă din Portugalia și Grecia este expusă riscului de sărăcie, comparativ cu 78% în România. În ceea ce privește deprivarea materială severă, 59% dintre romii portughezi se confruntă cu aceasta.

Copiii sunt printre cele mai vulnerabile grupuri. Conform aceluiași raport, nu există diferențe între fetele și băieții rome în țările analizate, cu excepția României, unde 83 % dintre fetele rome trăiesc în risc de sărăcie, în comparație cu 75 % dintre băieții rome.

În Grecia, conform Raportului anchetei FRA privind romii din 2021, 84% dintre rome trăiesc în condiții de deprivare materială severă, această valoare fiind cea mai ridicată dintre țările intervievate.

Lipsa locuințelor

O proporție semnificativă a populației rome trăiește în condiții precare de locuit. Situațiile de sărăcie identificate includ locuirea în case fără lumină sau încălzire, probleme de umiditate, supraaglomerare și lipsa dușurilor sau a băilor. După cum se menționează în raportul portughez, populația romă trăiește în general în condiții precare de locuit și se confruntă cu

² The *Roma Survey 2021 – Main Results* only included data from Greece, Portugal and Romania. Ireland was included in this survey.

https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2022-roma-survey-2021-main-results2_en.pdf

obstacole serioase în căutarea unei locuințe pe piața închirierilor private, ceea ce îi determină adesea să împartă locuințe supraaglomerate.

Conform aceluiași studiu, mai mult de jumătate din gospodăriile romilor (52%) se confruntă cu lipsuri în materie de locuințe în toate țările UE vizate. În Portugalia (66%), Grecia (68%) și România (70%) procentele sunt mai mari, ceea ce reflectă dificultățile cu care se confruntă romii. Alte aspecte prezente în raport sunt situațiile de supraaglomerare. În acest caz, Grecia prezintă cel mai mare procent, cu 94% dintre romi care trăiesc într-o gospodărie care nu are numărul minim de camere. În Portugalia este 83%, iar în România 87%.

În Irlanda, rapoartele naționale, provenite în principal de la organizații ale societății civile, evidențiază dificultățile majore cu care se confruntă comunitățile de romi în ceea ce privește locuințele. Printre acestea se numără discriminarea generalizată în ceea ce privește accesul la locuințe private de închiriat, supraaglomerarea gravă, condițiile de trai sub standarde și barierele în calea accesului la locuințe sociale. Conform Raportului anual 2024 al Infolinei naționale pentru romi (Cairde, 2025), peste 70 % din apelurile primite la Infoline au fost făcute de romi fără adăpost sau în numele acestora. Aceste date includ persoanele care trăiesc în locuințe de urgență sau în locuințe private închiriate supraaglomerate. Aceste constatări subliniază impactul disproporționat al crizei locuințelor din Irlanda asupra comunităților rome și nevoia urgentă de intervenții specifice în domeniul locuințelor.

Nivel scăzut de educație

Diferitele rapoarte de țară au subliniat faptul că comunitățile de romi tind să aibă o rată ridicată a abandonului școlar înainte de finalizarea învățământului obligatoriu. De asemenea, acestea tind să aibă o rată scăzută de participare la învățământul secundar.

După cum s-a menționat mai sus, căsătoria și maternitatea timpurie sunt factori importanți care influențează părăsirea timpurie a școlii, în special în rândul fetelor rome. Acest lucru este evident în special în raportul portughez, unde fetele rome se confruntă cu cele mai mari obstacole atunci când intră în adolescență, spre deosebire de populația generală. Se așteaptă ca acestea să părăsească școala și să se pregătească pentru căsătorie.

Raportul irlandez precizează că procentul persoanelor de etnie romă cu o calificare de nivel al treilea este mai mic decât în cazul populației generale. De asemenea, în ceea ce privește Raportul anchetei FRA privind romii din 2021, persoanele de etnie romă cu vârste cuprinse între 20 și 24 de ani care au finalizat cel puțin învățământul secundar superior este foarte scăzut comparativ cu populația generală. Portugalia este țara care prezintă cel mai mic procent (10 %). În Grecia această valoare este de 16 %, iar în România procentul este mai mare - 22 %.

Discriminare

Rapoartele naționale au evidențiat faptul că populația romă se confruntă cu discriminare pe baza identității sale romă în mai multe domenii. Cele mai frecvente probleme sunt accesul la educație și asistență medicală, precum și ocuparea forței de muncă și locuințe în sectorul privat de închiriere. Conform Raportului anchetei FRA din 2021 privind romii, în medie, fiecare al patrulea respondent rom (25 %) s-a simțit discriminat pe baza originii sale etnice în cele 12 luni anterioare anchetei. Portugalia este țara cu cel mai mare procent, cu 62 %, urmată de Grecia, cu 53 %. România prezintă 20%.

Situație de sănătate precară

Starea de sănătate precară este legată de nivelul scăzut de educație și de lipsa de cunoștințe privind prevenirea bolilor și procedurile de solicitare a prestațiilor. Alți factori includ izolarea geografică, incapacitatea de a accesa fizic serviciile, utilizarea redusă a serviciilor prenatale, neîncrederea în furnizorii de servicii medicale, lipsa de informații, discriminarea, insensibilitatea culturală, barierele financiare și barierele lingvistice și de comunicare. În ceea ce privește maternitatea timpurie în mod specific, raportul României afirmă că fetele care nasc la o vârstă fragedă prezintă un risc crescut de complicații medicale pentru ele și pentru copiii lor, inclusiv rate ridicate de mortalitate maternă și infantilă. Speranța de viață este, de asemenea, mai scăzută în rândul romilor în comparație cu populația generală din Grecia, Portugalia și România, conform raportului FRA Roma Survey Report. În Portugalia, femeile romă trăiesc mai puțin cu 10 ani decât femeile care nu sunt romă (9,7 ani în Grecia și 8,6 ani în România).

Șomaj ridicat

Persoanele de etnie romă au rate ale șomajului mult mai ridicate decât populația generală. De asemenea, ele se confruntă cu bariere semnificative în accesarea pieței formale a muncii, în principal din cauza nivelului scăzut de educație și calificare profesională, precum și a experienței limitate de muncă. Așa cum se menționează în raportul din România, nivelul redus de educație limitează accesul fetelor la educație și, în consecință, la oportunități de angajare și independență economică.

Conform unui sondaj IPSOS, comunitatea romă a fost al doilea grup etnic ca mărime (după comunitatea Traveller) despre care majoritatea oamenilor credeau că se va confrunța cu un dezavantaj atunci când va candida pentru un loc de muncă în Irlanda.

II. Ascultarea romilor - Cercetare pe teren cu femei rome privind căsătoriile și maternitățile timpurii

În plus față de cadrul juridic și politic, acest raport prezintă constatări colectate direct de la femeile rome prin interviuri realizate în toate cele patru țări. Scopul principal al acestor interviuri a fost de a obține o perspectivă asupra practicilor de căsătorie și maternitate timpurie în cadrul comunităților de romi, astfel cum a fost stabilit în propunerea de proiect.

Această abordare a oferit informații valoroase cu privire la consecințele acestor practici în legătură cu diferite aspecte ale vieții femeilor din diferite țări. De asemenea, a permis o perspectivă comparativă, care este prezentată în acest raport.

II. 1. Caracterizarea participanților la interviuri

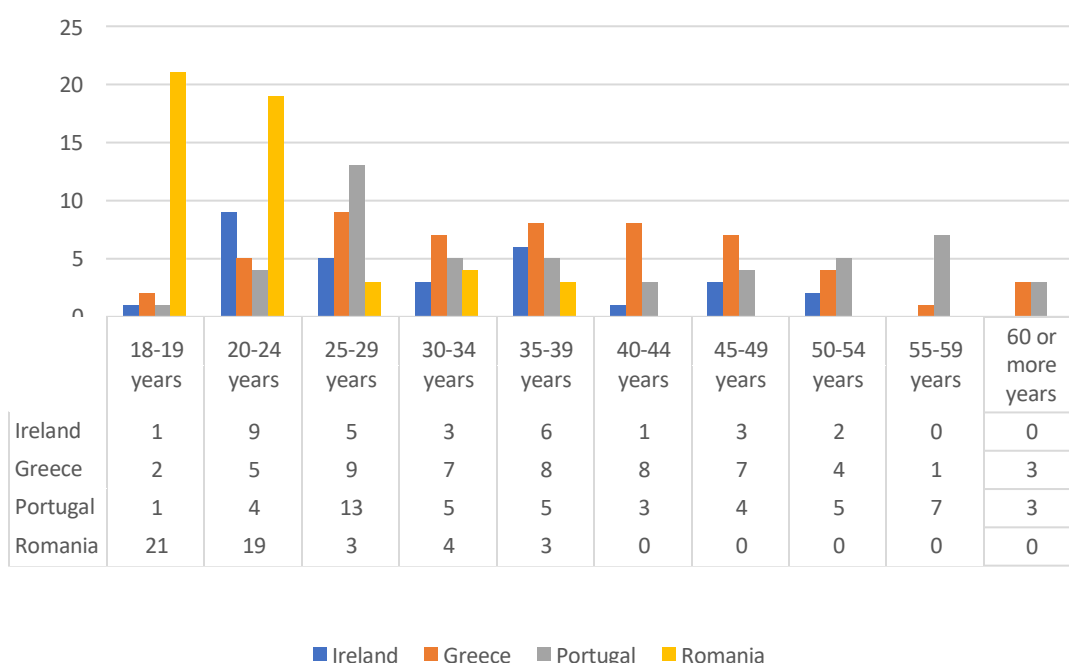
În total, au fost realizate 184 de interviuri cu femei rome în toate cele patru țări implicate în proiectul ERASMUS+. Distribuția interviurilor nu a fost egală între toți partenerii. Motivele acestei distribuții inegale au fost legate de mărimea populației rome din fiecare țară și de ușurința cu care au fost accesate potențialele interviuate. Distribuția interviurilor pe țări este prezentată în tabelul de mai jos.

Table 4 - Numărul de interviuri realizate pe țară

Irelanda	30
Grecia	54
Portugalia	50
Romania	50
Total	184

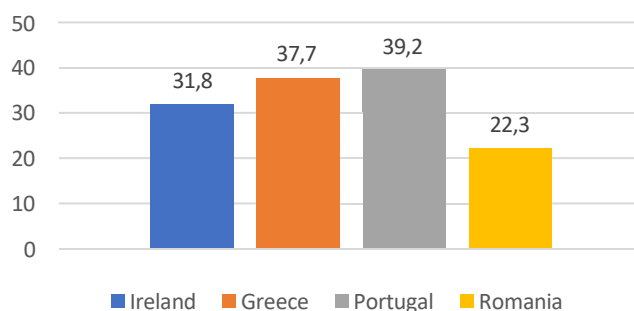
În ceea ce privește vârsta femeilor rome interviewate, România a avut cele mai tinere femei din toate țările partenere. Numărul femeilor cu vârsta de până la 24 de ani din România a fost mult mai mare decât în celelalte țări, în special în grupa de vârstă 18-19 ani. În schimb, Portugalia a avut cea mai în vârstă femeie romă interviewată, cu 15 femei în vârstă de peste 50 de ani.

Figure 1 - Grupa de vârstă a femeilor rome interviewate (numere absolute))

Vârsta medie a femeilor variază de la 39,2 ani în Portugalia la 22,3 ani în România.

Figure 2 - Average age of Roma women interviewed, by country (%)

În ceea ce privește starea civilă, majoritatea femeilor rome sunt căsătorite sau coabitează cu partenerii lor. Coabitarea este mai frecventă în România, în timp ce

Finanțat de
Uniunea Europeană

Erasmus+
Experiențe de neuitat și noi orizonturi.

căsătoria

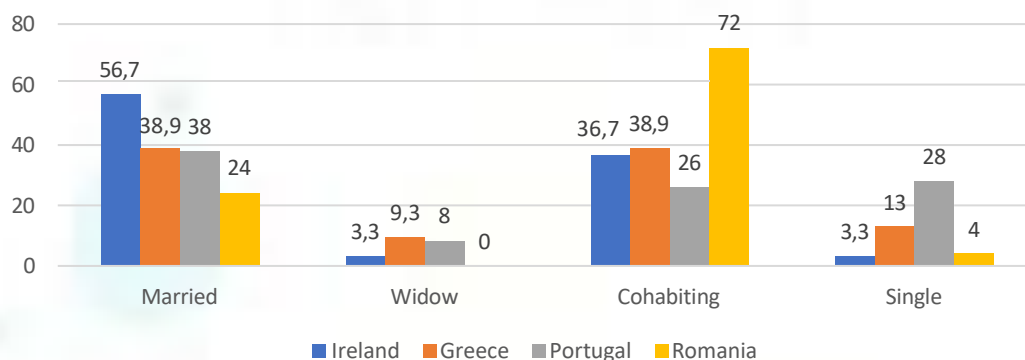
este

mai

frecventă

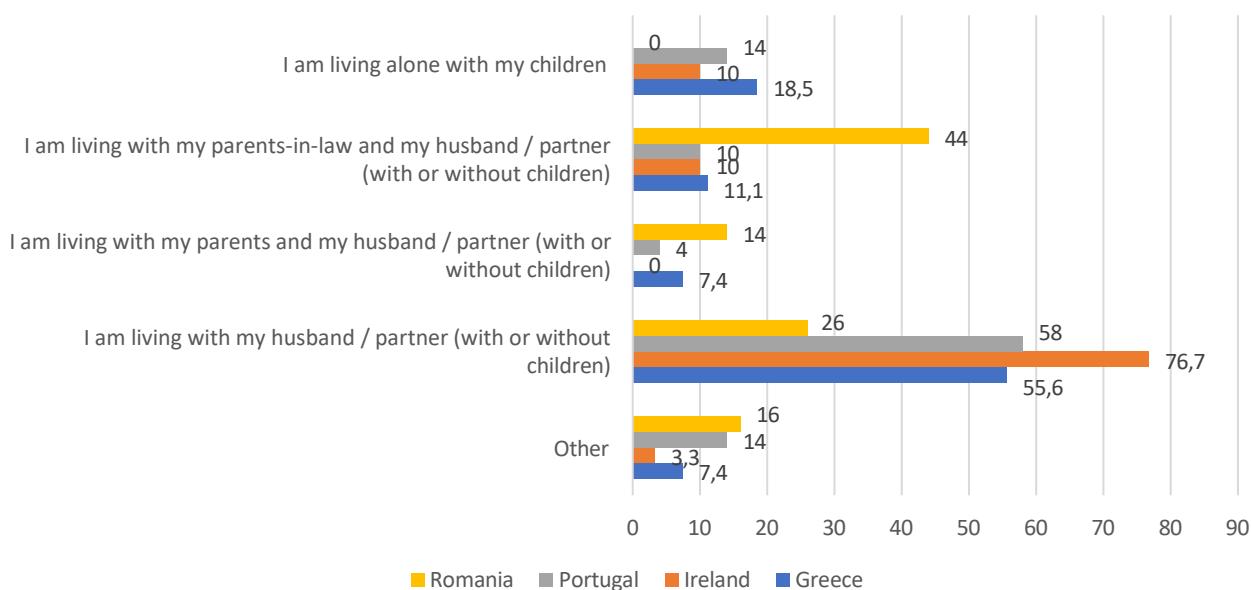
Irlanda. În toate țările coreene, numărul femeilor văduve este mic. Portugalia se detașează ca o țară cu un procent ridicat de femei singure.

Figure 3 - Starea civilă a femeilor rome intervievate, în funcție de țară (%)

Din punctul de vedere al componenței familiei, majoritatea femeilor din aproape toate țările trăiesc cu soțul sau partenerul (cu sau fără copii), reprezentând 51,6% din cazuri. Acest procent este cel mai ridicat în Irlanda (76,7%). În schimb, cel mai mare procent de femei care locuiesc cu soțul/partenerul, precum și cu socrii lor se înregistrează în România (44%). Acest lucru este probabil legat de vârsta persoanelor intervievate, care sunt mai predispuse să locuiască încă cu rudele lor sau ale soțului. Grecia, pe de altă parte, are cel mai mare procent de femei care trăiesc singure cu copiii lor (18,5%).

Figure 4 – Cu cine locuiesc femeile rome intervievate, pe țări (%)

În ceea ce privește zonele în care locuiesc, aproape 68% din totalul persoanelor intervievate locuiesc în zone urbane. Aproape toate femeile care trăiesc în zone urbane, dar izolate, sunt, de asemenea, din Grecia (11 femei dintr-un total de 12). Zonele rurale sunt menționate mai mult de femeile din România (50%) și Irlanda (36,7%).

Table 5 – Suprafețele de locuit ale femeilor rome intervievate, în funcție de țară

	Urban		Urban but isolated		Rural		Rural but isolated	
	%	a.n.	%	a.n.	%	a.n.	%	a.n.
Ireland	50	15	3.3	1	36.7	11	3.3	2
Greece	64.8	35	20.4	11	1.9	1	13	7
Portugal	80	40	-	-	20	10	-	-
Romania	50	25	-	-	50	25	-	-
Total	62.5	115	6.5	12	25.5	47	4.9	9

Note: Ireland registered a non-response.

În ceea ce privește condițiile de locuit, în general, majoritatea femeilor rome (59%) locuiesc în case și/sau zone foarte defavorizate. Acest lucru a fost exprimat în special de partenerii greci (92,6%) și portughezi (76,6%). În România, pe lângă aceste condiții (34%), o parte substanțială a femeilor intervievate (40%) trăiesc în condiții precare. În Irlanda, cele mai multe dintre aceste femei rome locuiesc în case supraaglomerate (55,6%), dar 37% dintre ele afirmă că trăiesc în condiții bune de locuit, fiind, alături de Portugalia (6,4%), cele două țări care se referă la această situație specifică.

Locuințele sociale predomină în Portugalia (78%) și Irlanda (63,3%). În Grecia, majoritatea femeilor rome intervievate (68,5%) trăiesc în condiții precare, în barăci, mahalale sau așezări degradate. Totuși, aceasta este și țara cu cel mai mare procent de femei care trăiesc în apartamente sau case în afara locuințelor sociale, în condiții similare cu cele ale populației generale (31,5%).

România prezintă o distribuție mai mare între diferitele tipuri de locuințe. Un total de 44% trăiesc în locuințe precare, în timp ce 36% trăiesc în cartiere de locuințe sociale. În special, șapte femei din Irlanda trăiesc în locuințe de urgență, fiind singura țară care raportează această situație. Deși nu este posibil să se confirme prin informațiile

Finanțat de
Uniunea Europeană

Erasmus+
Experiențe de neuitat și noi orizonturi.

colectate de la femeile rome interviewate,

este important să subliniem faptul că multe dintre femeile intervievate în Irlanda s-au confruntat cu lipsa de adăpost la un moment dat în viața lor în această țară.

De asemenea, este important să subliniem faptul că femeile rome din Irlanda nu sunt irlandeze de origine și sunt, de fapt, migrante, în principal din România sau din alte țări UE. Acest lucru diferențiază contextul irlandez de cel al celorlalte țări partenere, unde participanții rome sunt de obicei cetățeni ai statului în care locuiesc, și adaugă un nivel suplimentar de complexitate experiențelor lor.

Table 6 – Tipul de locuință al femeilor rome intervievate, în funcție de partener și de țară

	Apartament / casă într-un cartier de locuințe sociale		Apartament / casă într-un cartier de locuințe sociale		Apartament / casă într-un cartier de locuințe sociale		Apartament / casă într-un cartier de locuințe sociale	
	%	a.n.	%	a.n.	%	a.n.	%	a.n.
Ireland	63.3	19	13.3	4	0	0	23.3	7
Greece	0	0	31.5	17	68.5	37	0	0
Portugal	78.0	39	20	10	2.0	1	0	0
Romania	36.0	18	20.0	10	44.0	22	0	0
Total	46.7	86	16.8	41	32.6	60	3.8	7

II. 3. Ce spun femeile despre căsătoria (timpurie) ³

După cum s-a menționat deja, majoritatea femeilor rome sunt căsătorite sau coabitează cu partenerii lor.

În ceea ce privește modul în care căsătoriile (sau uniunile) au avut loc și au fost sărbătorite, 63% dintre respondenți au declarat că căsătoria sau uniunea lor a fost sărbătorită în conformitate cu tradiția romă. Această cifră demonstrează rolul important pe care îl joacă tradițiile în aceste comunități, în special în ceea ce privește căsătoria, care nu este considerată doar o

³ Only responses from married (including widows) or in cohabitation women, i.e. 160, are included in this section.

uniune dintre indivizi, dar este, de asemenea, profund încorporată în țesutul social și implică aranjamente care se aliniază normelor comunității.

Căsătoria tradițională este evidentă în special în Grecia (77%) și Irlanda (72%). În Portugalia și România, deși un procent mai mare de femei s-au căsătorit în aceste circumstanțe (58% și, respectiv, 48%), o proporție semnificativă a declarat, de asemenea, că nu a fost cazul. În toate cele patru țări, majoritatea respondenților romi nu au raportat nici o ceremonie religioasă, nici o înregistrare civilă.

În plus, aproape toate femeile sunt sau au fost într-o uniune endogamă tipică cu un bărbat rom, care tinde să păstreze continuitatea culturală și să consolideze identitatea grupului.

În Grecia și Irlanda, este clar că majoritatea căsătoriilor au fost rezultatul aranjamentelor familiale, reprezentând 57% și, respectiv, 59% din cazuri, urmate de "Îl cunosc din copilărie.

În Portugalia, aranjamentele familiale reprezintă în continuare un motiv important (25%), însă apar și alte circumstanțe, așa cum se întâmplă și în România, unde aranjamentele familiale au cel mai mic procentaj (8%). Cu toate acestea, importanța familiei și a relațiilor apropiate (prietenii, evenimente de familie, nunți și legături de vecinătate) este evidentă în fiecare caz și acestea sunt esențiale pentru găsirea unui soț.

Table 7 – Locul unde femeile rome intervievate și-au cunoscut soțul/partenerul, în funcție de țară

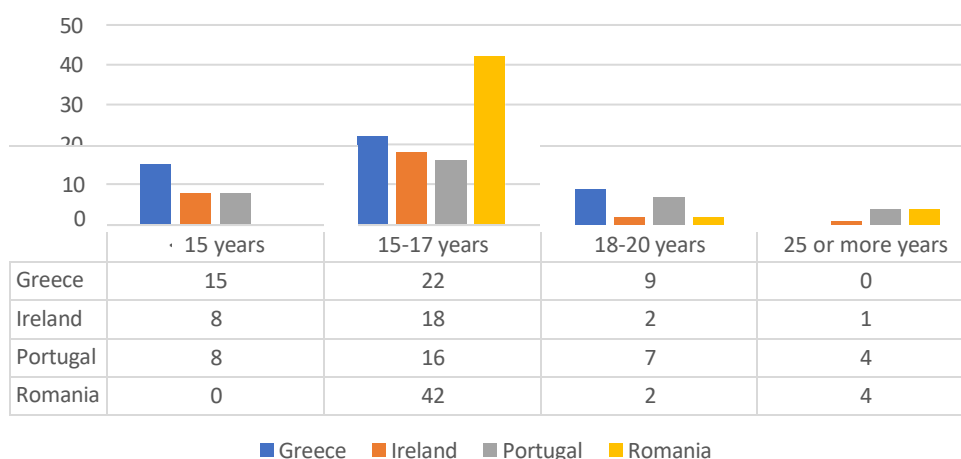
	Greece		Ireland		Portugal		Romania	
	N	%	N	%	N	%	N	%
A fost un aranjament familial	27	57.4	17	58.6	9	25	4	8.3
Îl cunoșteam din copilărie	7	14.9	6	20.7	9	25	4	25
L-am cunoscut la nunta altcuiva	3	6.4	0	0	2	5.6	4	8.3
L-am cunoscut la școală	3	6.4	0	0	2	5.6	6	12.5
Prin rețelele de socializare	2	4.3	1	3.4	2	5.6	1	2.1
L-am cunoscut prin prietenii	0	0	2	6.9	3	8.3	4	8.3
L-am cunoscut prin familie	1	2.1	0	0	2	5.6	7	14.6
Locuim în același cartier	1	2.1	2	6.9	1	2.8	4	8.3
L-am cunoscut la o petrecere/reuniune de familie	1	2.1	0	0	0	0	2	4.2

Prefer să nu răspund	0	0	0	0	0	0	1	2.1
Alt răspuns	1	4.3	1	3.4	6	16.7	3	6.3

Notă: Cele șase situații încadrate la „alt răspuns” în Portugalia sunt foarte diverse.

Majoritatea femeilor rome intervievate s-au căsătorit sau au intrat într-o relație de parteneriat în perioada minoratului, indiferent de țară. Grecia se evidențiază ca fiind țara cu cel mai mare număr de femei intervievate care s-au căsătorit înainte de împlinirea vârstei de 15 ani (15 femei). Irlanda și Portugalia au avut fiecare câte opt respondente în aceeași situație, în timp ce în România nu a fost înregistrat niciun caz. Totuși, grupa de vârstă 15–17 ani este cea în care se regăsește cel mai mare număr de femei căsătorite la acea vârstă, în special în România..

Figure 5 - Age of marriage/start of cohabitation, by country (Absolut numbers)

Aceste informații arată că există o tendință spre căsătoria timpurie în rândul acestor populații, indiferent de țara de origine. Pentru femei, în special, căsătoria este percepută ca un ritual de trecere de la copilărie la maturitate, într-o lume în care copilăria este scurtă, iar adolescența practic inexistentă. Această tranziție precoce către viața de căsătorită este adesea asociată cu noțiuni de onoare și puritate, virginitatea în momentul căsătoriei fiind extrem de valorizată (Magano, 2022).⁴

Încă de la o vârstă fragedă, fetele sunt socializate cu așteptarea căsătoriei timpurii. Prin urmare, nu este surprinzător faptul că disponibilitatea femeilor este principalul motiv invocat pentru căsătorie sau conviețuire, în special în Portugalia (83%) și Irlanda (76%).

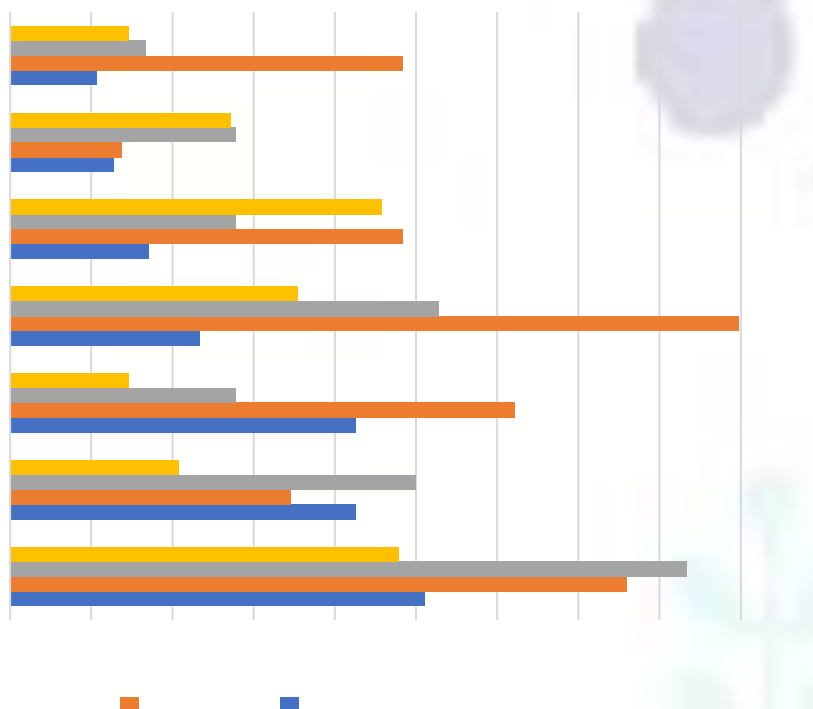
⁴ Magano, O. (2022). Emancipation Life Paths of Portuguese Cigano/Roma Women. *Social Sciences*, 11(6), 237.

Totuși, pe lângă voința proprie, există și conștientizarea faptului că familiile exercită presiuni pentru ca căsătoria să aibă loc. Această perspectivă este evidentă în Irlanda.

Un alt motiv important este faptul că vârsta fragedă la care are loc căsătoria este considerată normală în comunitățile rome. Acest aspect nu doar că legitimează căsătoriile timpurii, ci sugerează și că voința liberă poate fi limitată de o astfel de normă. Acest lucru a fost menționat în mod special în Irlanda (90%) și, de asemenea, în Portugalia (53%).

Existența relațiilor premaritale a fost menționată, de asemenea, ca un motiv pentru căsătorie, în special în Irlanda și România. În jumătate dintre cazurile din Portugalia, căsătoria a fost asociată cu situații de „fugă de acasă”. Ținând cont de experiența acumulată în lucrul cu comunitățile rome, în această țară se observă uneori că fuga pentru a se căsători devine o modalitate nouă de a evita cheltuielile (și cerințele legate de organizarea) unei căsătorii tradiționale.

Figure 6 - Reasons for marrying at this age, by country (%)⁵

⁵ Multiple answers.

Căsătoria la o vârstă fragedă este încă frecventă în comunitățile rome, iar multe femei au declarat că și-au dorit să se căsătorească devreme. Totuși, atunci când au fost întrebat despre acest aspect, peste jumătate dintre femeile intervievate din cele patru țări au afirmat că ar fi preferat să mai aștepte o perioadă înainte de a se căsători.

În toate țările, cu excepția Portugaliei, peste 60% dintre femei împărtășesc această opinie. Totuși, există în continuare femei care ar alege să se căsătorească la aceeași vârstă dacă ar putea da timpul înapoi. Acest grup este vizibil mai ales în Portugalia, unde 42% dintre femei ar opta pentru căsătoria la aceeași vârstă.

Famiiliile acestor femei au reacționat diferit față de căsătoriile lor.

În general, se poate spune că căsătoria fiicelor a fost întâmpinată cu reacții în mare parte pozitive – bucuria și fericirea au fost sentimentele dominante.

Un procent relativ mai mare de femei rome din Irlanda au experimentat reacții de bucurie din partea familiilor lor (76%). La polul opus se află România, unde doar 31% (15 femei) dintre femeile rome au raportat astfel de reacții.

În Grecia, Irlanda și Portugalia, bucuria este asociată cu faptul că familia îl cunoștea deja pe băiat și avea încredere în el. Pe de altă parte, 23 de femei rome (79%) din Irlanda au indicat că mariajul sau uniunea era așteptată și face parte din viața normală în comunitățile lor.

Cu toate acestea, răspunsurile au evidențiat, de asemenea, unele preocupări și inconsecvențe. De fapt, România este țara cu cele mai multe răspunsuri nefavorabile.

Unele femei rome au menționat că prima reacție a familiilor lor a fost de dezaprobare:

‘Erau supărați pe mine pentru că nu mi-au ales soțul; Femeie romă, 24 de ani, România.

Nu am avut sprijinul familiei, dar am făcut ceea ce am simțit că este bine pentru mine". Femeie romă, 18 ani, România.

‘A fost dificil pentru mine, deoarece părinții mei nu mi-au dat binecuvântarea’.

Femeie romă, 18 ani, România.

Portugalia se remarcă prin numărul de femei care spun că au fugit înainte de a se căsători sau de a se muta împreună. În aceste cazuri, nici reacția la unire nu a fost cea mai bună.

Table 8 – Family reactions to marriage, by country⁶

	Greece		Ireland		Portugal		Romania	
	N	%	N	%	N	%	N	%
With great joy	59.6	28	75.9	22	61.1	22	31.3	15
They were happy they know my partner and they trust him	38.3	18	72.4	21	50	18	29.2	14
Normally	29.8	14	79.3	23	44.4	16	16.7	8
They were concerned because I was too young	23.4	11	27.6	8	36.1	13	25	12
They were worried because I knew him in the social networks	4.3	2	3.4	1	2.8	1	2.1	1
They were worried because we run away	19.1	9	27.6	8	47.2	17	16.7	8
They were worried because they don't know him or their family	19.1	9	24.1	7	19.4	7	14.6	7
Other	10.5	5	10.3	3	5.6	2	33.3	6

Note: ‘Other’ category is mostly related with various unfavourable reactions that don't fit into the existing categories

Înainte de căsătorie, majoritatea femeilor rome intervievate locuiau cu părinții lor, având grijă de familie și gospodărie, în special în Grecia (60%), Irlanda (59%) și România (52%). În Portugalia, 42% dintre persoanele intervievate urmau studii, cel mai mare procent dintre cele patru țări partenere, urmată îndeaproape de Irlanda (41%).

În plus, înainte de căsătorie, prevalența femeilor rome care lucrau era de 19% în Grecia, 14% în Portugalia și 10% în România.

Nu este surprinzător faptul că un număr mare de femei intervievate (139 de femei - 87%) au simțit că mariajul lor le-a schimbat viața. Cele mai mari procente de femei cu o opinie contrară au fost din Grecia și România (21% și, respectiv, 19%).

⁶ Multiple answers.

Părerile nu sunt unanime în rândul celor care au menționat schimbări în viața lor ca urmare a căsătoriei.

Femeile rome portugheze (76%) exprimă în special un sentiment de mai mare libertate după căsătorie. În Portugalia, căsătoria simultană a adus, de asemenea, sentimente de respect (67 %), sentimentul de a avea o voce în comunitate (64 %) și percepția de a câștiga statut prin asumarea rolului de soție (73 %). Această ultimă schimbare este, de asemenea, evidentă în rândul a 90% dintre femeile rome care trăiesc în Irlanda.

Mutarea pentru a locui cu socrii este o schimbare obișnuită, menționată mai ales de greci (59%), portughezi (76%) și de femeile rome care locuiesc în Irlanda (86%).

Acest lucru arată că femeile nu câștigă neapărat mai multă libertate prin căsătorie, ci o pierd - Grecia a avut cea mai mare proporție de femei care au afirmat în mod explicit acest lucru (35%). Acest lucru se întâmplă nu numai pentru că se mută la socrii lor, ci și pentru că au abandonat școala (66% în Irlanda) și au renunțat la muncă (33% în Portugalia; 32% în România).

În România, este de remarcat faptul că 53% dintre femei au declarat că au început să simtă presiuni să aibă copii după căsătorie. Pe de altă parte, aproximativ jumătate dintre femeile intervievate au menționat dificultățile vieții de cuplu.

„Nu mi-am imaginat niciodată că va fi atât de greu.” — Femeie romă, 18 ani, România.

„Mi-a fost teamă că nu mă voi descurca în rolul de femeie în casă. Nu eram pregătită să mă căsătoresc.” — Femeie romă, 24 de ani, România.

Table 9 – Schimbări în viață după căsătorie, în funcție de țară ⁷

	Greece		Ireland		Portugal		Romania	
	%	N	%	N	%	N	%	N
Mi-a oferit mai multă libertate	45.9	17	31	9	75.8	25	0	0
Am început să mă simt mai respectată	27	10	58.6	17	66.7	22	2.6	1
Am început să simt că am o voce în comunitate	16.2	6	34.5	10	63.6	22	0	0
Am încetat să fiu fiica cuiva și am devenit soția cuiva	32.4	12	89.7	26	72.7	24	7.9	3
Mi-am pierdut libertatea	35.1	13	51.7	15	21.2	7	18.4	7
Nu am mai putut merge la școală	21.6	8	65.5	19	33.3	11	26.3	10
Nu am mai putut merge la muncă	5.4	2	24.1	7	33.3	11	31.6	12
M-am mutat cu socrii	59.5	22	86.2	25	75.8	25	18.4	7
Am început să simt presiunea de a avea copii	16.2	6	24.1	7	18.2	6	52.6	20
Altceva	0	0	13.8	4	0	0	57.9	22

II. 4. Maternitatea

Este un fapt bine cunoscut în rândul celor care lucrează cu comunitățile rome că maternitatea ocupă un rol central și profund respectat, reprezentând atât o piatră de temelie culturală, cât și un simbol al identității și continuității. În multe culturi rome, a deveni mamă este perceput ca un moment important în viața unei femei, marcând participarea ei deplină în viața comunității și consolidându-i statutul și influența în cadrul familiei. Prin maternitate, femeile rome nu doar cresc copii, ci și contribuie la păstrarea tradițiilor și valorilor din generație în generație.

Toate femeile rome intervievate din țările partenere au copii. Media generală este de 2,9 copii pe femeie. Irlanda are cea mai ridicată medie de copii per femeie. În contrast, România are cea mai scăzută medie. Totuși, este important de menționat că persoanele intervievate din România tind să fie mai tinere decât cele din celelalte țări.

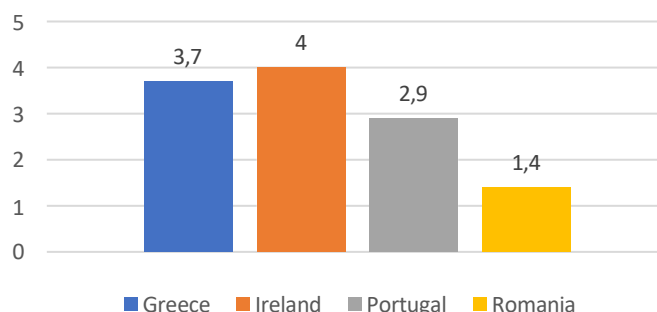
Finanțat de
Uniunea Europeană

Erasmus+

Experiențe de neuitat și noi orizonturi.

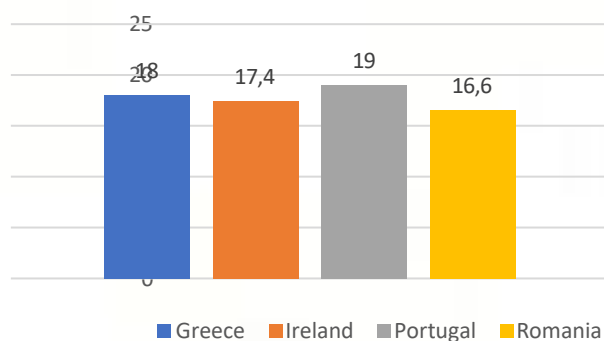
⁷ Multiple answers.

Figure 7 – Average number of children per women interviewed, by country (%)

Așa cum s-a menționat mai sus, majoritatea acestor femei s-au căsătorit și au devenit mame la o vârstă foarte fragedă. În medie, femeile nasc primul copil la vârsta de 17,8 ani. Portugalia are cea mai ridicată vârstă medie (19 ani), în timp ce România are cea mai scăzută (16,6 ani).

Figure 8 – Average age of the interviewed women at birth of first child, by country

Mai exact, majoritatea nașterilor au avut loc, în general, înainte de vârsta de 20 de ani. Totuși, cele mai multe dintre femeile rome intervievate au avut primul copil când erau minore, iar în majoritatea cazurilor înainte de vârsta de 15 ani, cu excepția României. Cele mai tinere mame, în vârstă de 13 ani, au fost identificate în rândul femeilor rome din Grecia, Portugalia și Irlanda. Femeile rome din Portugalia reprezintă grupul care a avut primul copil cel mai târziu, 14 dintre ele născând după vârsta de 21 de ani. Cu toate acestea, cea mai în vârstă femeie care a născut primul copil provine din Grecia.

Table 10 - Age of women at the birth of their first child, by country (Absolut numbers)

	< = 15 years	16-17 years	18-20 years	21-24 years	25-28 years	29-30 years	>= 31 years
Greece	11	16	19	6	1	0	1
Ireland	6	14	7	1	2	0	0
Portugal	8	13	15	11	2	1	0
Romania	0	46	4	0	0	0	0

Majoritatea sarcinilor nu au fost planificate (133 de femei – 72%). Totuși, Portugalia este singura țară care face excepție de la acest trend, 60% dintre femei declarând că sarcina a fost planificată. România înregistrează cea mai mare rată a sarcinilor neplanificate, cu un procent de 96%.

La fel ca în cazul vârstei la căsătorie, majoritatea femeilor ar fi preferat să aștepte mai mult înainte de a deveni mame. Excepția este Portugalia, unde majoritatea femeilor (54%) sunt mulțumite de vârsta la care au avut primul copil. Femeile din România sunt cele mai predispuse să exprime dorința de a fi așteptat mai mult, 80% dintre ele afirmând acest lucru.

Pentru cele care ar fi preferat să aștepte puțin mai mult, cel mai frecvent motiv, comun în toate țările, este sentimentul că nu erau pregătite să devină mame. Acest lucru a fost exprimat de 72 de femei. În special în Irlanda, a deveni mamă la o vârstă fragedă este perceput ca o provocare majoră, mai ales pentru că majoritatea fetelor erau minore la acel moment:

„Nu știam cum să-mi îngrijesc copilul în mod corespunzător, familia soțului meu s-a ocupat de educația copilului.”

Nepregătirea pentru rolul de mamă este un motiv frecvent invocat, deși procentajul variază de la o țară la alta.

Aceeași tendință se observă și în rândul celor care au exprimat dorința de a continua studiile pentru o perioadă mai lungă. În Irlanda, de exemplu, aproape 90% dintre respondente au menționat dorința de a-și continua educația, iar 78% și-au exprimat dorința de a merge la universitate. Un procent ridicat de femei din Portugalia și România a menționat, de asemenea, acest motiv, considerând că educația este domeniul cel mai afectat de maternitate.

Ideea că maternitatea înseamnă sfârșitul copilăriei este exprimată și de femeile care spun că și-ar fi dorit mai mult timp pentru joacă, în special în Irlanda și Portugalia (67% și respectiv 63%):

„În primul rând, fetele nu au copilărie. Ele învață cum să aibă grijă de copii înainte să învețe să citească sau să scrie. Trebuie să încetăm să tratăm fetele ca și cum ar fi părinți. Ele ar trebui să se poată bucura de copilărie, pentru că practic cred că vor avea mai multă libertate când se vor căsători.” — Femeie romă care trăiește în Irlanda, 53 de ani.

Un alt aspect care trebuie subliniat este faptul că în România, 17 femei (37,8%) au menționat că au născut copii cu greutate mică la naștere, ceea ce reprezintă o diferență semnificativă comparativ cu celelalte țări.

Table 11 - Motive pentru care femeile își doresc să aibă copii mai târziu în viață, în funcție de țară⁸

	Greece		Ireland		Portugal		Romania	
	%	a.n.	%	a.n.	%	a.n.	%	a.n.
Mi-aș fi dorit să fi stat mai mult la școală	16.2	6	88.9	16	73.7	14	57.8	26
Mi-aș fi dorit să fi mers la facultate	16.2	6	77.8	14	26.3	5	18.8	9
Mi-aș fi dorit să fi avut mai mult timp pentru joacă	13.5	5	66.7	12	63.2	12	4.4	2
Cred că nu eram pregătită să fiu mamă	59.5	22	72.2	13	57.9	11	54.2	26
Cum nu știam cum să am grijă de copilul meu, familia soțului a fost cea care s-a ocupat de creșterea lui	18.9	7	55.6	10	36.8	7	11.1	5
Am avut probleme de sănătate după sarcină	2.7	1	16.7	3	10.5	2	20	9
Am avut probleme de sănătate mintală după sarcină	5.4	2	16.7	3	15.8	3	0	0
Mi s-a spus de multe ori că nu eram suficient de matură pentru a fi mamă	18.9	7	55.6	10	36.8	7	8.9	4
Copilul s-a născut prematur	2.7	1	11.1	2	0	0	2.2	1
Copilul s-a născut sub greutatea normală	0	0	22.2	4	5.3	1	37.8	17
Altceva	32.4	12	11.1	2	0	0	33.3	15

Finanțat de
Uniunea Europeană

Erasmus+

Experiențe de neuitat și noi orizonturi.

⁸ Multiple answers.

Au fost exprimate și alte opinii diverse, precum descrierea maternității ca fiind foarte solicitantă din punct de vedere al timpului și al energiei. Acest aspect este mult mai evident în Grecia și România:

„Este mult de muncă. Eram obosită de la muncă. Nu am putut face față maternității.” — Femeie romă, 71 de ani, Grecia”.

‘Eram singură. A trebuit să muncesc mult.’ — Femeie romă, 40 de ani, Grecia

„La început a fost copleșitor. Nu știam la ce să mă aștept.” — Femeie romă, 24 de ani, România.

„Să fii mamă e frumos, dar și obositor.” — Femeie romă, 18 ani, România

În mod tradițional, în comunitățile rome, nașterea unui copil nu este doar o chestiune privată a familiei, ci un eveniment comunal care consolidează legăturile sociale.⁹

Prin urmare, nașterea unui copil este un eveniment important, iar reacția familiilor este, în general, una foarte pozitivă. Această idee se reflectă în majoritatea opiniilor femeilor rome din toate țările, cu excepția României. De fapt, România este țara cu cel mai scăzut procent de femei (30%) care descriu reacția familiei la sarcină ca fiind una de „mare bucurie”. În Irlanda, aproape toate familiile reacționează într-un mod considerat normal (93,3% – 28 de cazuri) față de o sarcină, deoarece acest lucru este așteptat atunci când o fată se căsătorește sau începe să locuiască împreună cu partenerul ei. Este pasul firesc următor.

Un alt aspect menționat de femeile rome ca fiind pozitiv este sprijinul pe care l-au primit în această nouă etapă a vieții lor, în special în cazul femeilor rome care trăiesc în Irlanda, precum și al celor din Portugalia și România, deși în cazul României, într-o măsură mai redusă. Faptul că un număr semnificativ de femei locuiesc împreună cu membrii familiei, în special cu familia soțului, face posibil ca acestea să beneficieze de un anumit sprijin în această perioadă solicitantă a vieții lor.

Totuși, în cazul României, potrivit majorității opiniilor exprimate de femeile rome, reacțiile familiilor au fost asociate mai degrabă cu sentimente de îngrijorare.

⁹ See: Rozvitok Human Rights Foundation. (2017). *Romani Customs and Traditions: Birth*. Retrieved from <https://rozvitok.org/en/romani-customs-and-traditions-birth/>.

Aceste îngrijorări au fost legate de vârsta femeilor în momentul sarcinii (38% – 19 cazuri), de starea lor de sănătate (32% – 16 cazuri), precum și de modul în care vor reuși să gestioneze sarcina și viața după naștere. Reacțiile negative au fost incluse și în categoria „alte răspunsuri” Some examples are presented below:

„Erau îngrijorați că nu ne vom descurca cu banii.” — Femeie romă, 20 de ani, România..

„Erau îngrijorați că nu ne vom descurca cu copiii.” — Femeie romă, 31 de ani, România..

Table 12 - Reacția familiei față de sarcină, în funcție de țară (%)¹⁰

	Greece		Ireland		Portugal		Romania	
	%	a.n.	%	a.n.	%	a.n.	%	a.n.
Cu mare bucurie	79.6	43	80	24	94	47	30	15
Normal / Firesc	35.2	19	93.3	28	46	23	12	6
Au fost îngrijorați pentru că eram prea tânără	18.5	10	26.7	8	24	12	38	19
Au fost îngrijorați din cauza sănătății mele	14.8	8	26.7	8	24	12	32	16
Mi-au oferit sprijinul lor	20.4	11	83.3	25	82	41	40	20
Altceva	5.6	3	20	6	2	1	48	24

Perioada de după naștere, cunoscută sub numele de perioada postnatală, este un timp profund de transformare pentru proaspetele mame – din punct de vedere fizic, emoțional și mental. Deși este un moment plin de bucurie, el vine și cu numeroase provocări. Sprijinul familiei în această etapă nu este doar util, ci adesea esențial pentru bunăstarea atât a mamei, cât și a copilului.

În acest sens, 146 de femei romă (79%) din cele patru țări au declarat că au primit ajutor după nașterea primului copil. Trei dintre țări au înregistrat procente de 80% sau mai mult în ceea ce privește acest aspect. În România, însă, este important de menționat că 34% (17 femei) dintre respondente nu au primit niciun fel de ajutor.

Pentru femeile care au primit ajutor în această etapă specifică a vieții lor, există anumite diferențe în ceea ce privește persoana care le-a oferit sprijin.

Finanțat de
Uniunea Europeană

Erasmus+

Experiențe de neuitat și noi orizonturi.

¹⁰ Multiple answers.

În Irlanda (88% – 21 de cazuri), Portugalia (80% – 35 de cazuri) și Grecia (76% – 34 de cazuri), soțul sau partenerul a fost principala persoană care a oferit ajutor. Acest lucru poate indica o schimbare de comportament și o asumare mai mare, din partea bărbaților, a responsabilităților legate de rolul de tată.

Mamele respondentelor au oferit, de asemenea, un sprijin important, în special în cazul femeilor din Grecia (76% – 34 de femei) și al femeilor din România (79% – 11 femei).

Familiiile soților au fost menționate în special de femeile rome din Grecia (62% – 28 de cazuri) și de femeile rome care trăiesc în Irlanda (63% – 15 cazuri).

II. 5. A deveni mamă – schimbări în planul emoțional

Pentru femeile intervievate, maternitatea a fost descrisă în mare parte ca o bucurie, majoritatea (164 de femei, adică 89%) exprimând această opinie. Procente ridicate au fost înregistrate în toate țările, Portugalia și Grecia remarcându-se prin valori de peste 90%. Totuși, este o bucurie care aduce și responsabilități, așa cum a fost exprimat în toate țările.

Într-adevăr, există și conștientizarea faptului că maternitatea poate fi stresantă, solicitantă și epuizantă. Femeile din Irlanda și Portugalia sunt cele mai predispuse să exprime stări de oboseală, însă cele din Portugalia au fost cele care au declarat cel mai frecvent că maternitatea este solicitantă din punct de vedere fizic (70% – 35 de femei). Tot femeile rome din Portugalia au spus că s-au simțit foarte speriate de această nouă realitate:

„Nu am crezut niciodată că va fi așa, atât de solicitant. Eram mereu obosită și îmi era frică pentru că nu știam ce trebuie să fac.” Femeie romă portugheză, 24 de ani

Maternitatea a adus, de asemenea, un sentiment de respect sporit din partea membrilor familiei și a comunității, în general. Acest sentiment a fost exprimat în mod deosebit de femeile din Irlanda și Portugalia. Totuși, acest sentiment nu este exprimat

În aceeași măsură de către femeile din România.

Table 13 - Cum a fost să devii mamă, în funcție de țară (%)¹¹

	Greece		Ireland		Portugal		Romania	
	%	a.n.	%	a.n.	%	a.n.	%	a.n.
A fost o bucurie	94.4	51	86.7	26	98	49	76	38
A fost o mare responsabilitate	66.7	36	100	30	90	45	80	40
A fost foarte obositor	40.7	22	63.3	19	62	31	48	24
A fost foarte solicitant din punct de vedere fizic	27.8	15	26.7	8	70	35	38	19
Mi-a fost foarte teamă	31.5	17	40	12	66	33	32	16
M-am simțit mai respectată de familia mea	18.5	10	56.7	17	68	34	14	7
M-am simțit mai respectată de familia soțului	16.7	9	60	18	64	32	22	11
M-am simțit mai respectată de comunitate	18.5	10	33.3	10	66	33	12	6
Altele	5.6	3	16.7	5	4	2	34	17

Dar, așa cum era de așteptat, a deveni mamă aduce multe schimbări și noi rutine în viața cuplurilor, dar mai ales în viața mamelor. Odată cu venirea unui copil, au fost necesare numeroase ajustări în cadrul familiei.

Un total de 175 dintre cele 184 de femei române intervievate (95%) au exprimat acest punct de vedere privind schimbarea, atunci când au fost întrebată despre viața lor după ce au devenit mame.

Schimbările sunt diverse și nu sunt uniforme în toate țările partenere. Un aspect care a reieșit este impactul asupra relațiilor de cuplu. În Irlanda, de exemplu, s-a înregistrat o îmbunătățire semnificativă a relațiilor dintre parteneri (86,2% – 25). Grecia (50% – 25) și Portugalia (58,7% – 27) au, de asemenea, o proporție considerabilă de femei care împărtășesc această opinie, deși într-o măsură mai mică. Această opinie nu este împărtășită de respondentele din România, unde doar trei femei au exprimat acest punct de vedere. De fapt, femeile din România sunt cele care raportează cel mai frecvent contrariul, adică o deteriorare a relațiilor cu soții/partenerii lor (34% – 17). Pe lângă îmbunătățirile în relațiile personale, unele femei au raportat, de asemenea, că s-au simțit mai respectate după ce au devenit mame. Acest lucru a fost evidențiat în special în rândul femeilor din Portugalia (69,6% – 32) și al femeilor române care trăiesc în Irlanda (51,7% – 15).

Finanțat de
Uniunea Europeană

Erasmus+

Experiențe de neuitat și noi orizonturi.

¹¹ Multiple answers.

Unele femei din Portugalia au menționat, de asemenea, că au început să simtă că au o voce în comunitate. În schimb, femeile din România au avut o opinie diferită: doar patru dintre ele au simțit acel respect, iar niciuna nu a considerat că maternitatea a avut vreun impact asupra poziției lor în comunitate.

Opinii negative legate de schimbările trăite după devenirea mamă au fost, de asemenea, exprimate. Lipsa timpului pentru sine a fost una dintre cele mai frecvent menționate probleme în Irlanda (93%) și Portugalia (67%). În strânsă legătură cu aceasta este pierderea libertății personale, aspect menționat în Irlanda, Portugalia și Grecia, deși într-o măsură mai redusă, precum și imposibilitatea de a merge la școală sau de a lucra, situație raportată în Portugalia, Irlanda și România.

Table 14 – Schimbări în viață după maternitate, pe țări (%)¹²

	Greece		Ireland		Portugal		Romania	
	%	a.n.	%	a.n.	%	a.n.	%	a.n.
Mi-a oferit mai multă libertate	30	15	13.8	4	32.6	15	0	0
Am început să mă simt mai respectată	44	22	51.7	15	69.6	32	8.2	4
Am început să simt că am o voce în comunitate	20	10	34.5	10	63	29	0	0
Relațiile cu soțul meu s-au îmbunătățit	50	25	86.2	25	58.7	27	6.1	3
Relațiile cu soțul meu s-au deteriorat	10	5	13.8	4	19.6	9	34.7	17
Mi-am pierdut libertatea	32	16	62.1	18	47.8	22	16.3	8
Nu am mai putut merge la școală	14	7	72.4	21	32.6	15	36.7	18
Nu am mai putut merge la muncă	18	9	37.9	11	41.3	19	26.5	13
Nu mai am timp pentru mine	28	14	93.1	27	67.4	31	38.8	19
Altele	20	10	13.8	4	2.2	1	55.1	27

Este important să acordăm un anumit „spațiu” opiniilor femeilor din România, care au fost mult mai puțin predispuse să menționeze aprecieri pozitive ca urmare a faptului că au devenit mame. În categoria „altele”, respondentele au avut oportunitatea de a exprima într-un mod personal schimbările pe care le-au resimțit în mod direct:

„Este minunat, dar și provocator. Să-mi văd copilul crescând este o binecuvântare.” — Femeie romă, 20 de ani, România.

¹² Multiple answers.

‘Am simțit mai multă presiune în tot ceea ce făceam pentru familia mea, ca soție și mamă.’ — Femeie romă, 23 de ani, România.

„Am simțit multă lipsă/dezavantaj.” — Femeie romă, 22 de ani, România.

„Responsabilitățile s-au înmulțit; nu mai este vorba doar despre mine.” — Femeie romă, 24 de ani, România.

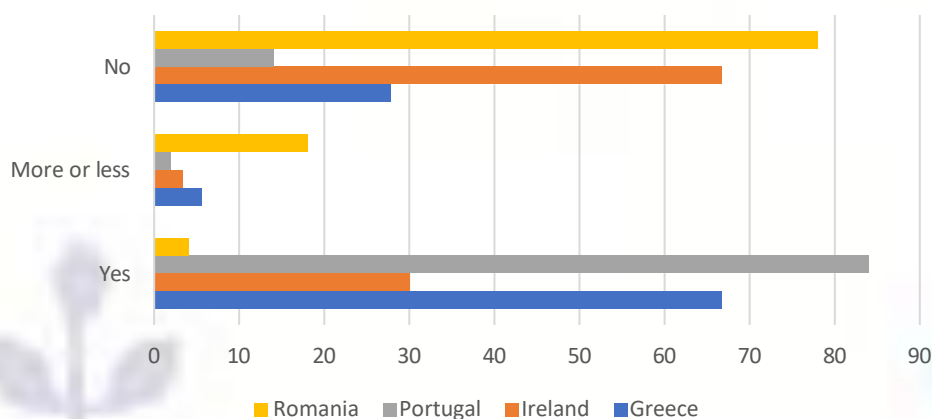
„Am simțit cât de greu este să fii părinte, când nu ai cu ce să-ți îmbraci și să-ți hrănești copilul.” — Femeie romă, 23 de ani, România

II. 6. Importanța accesului la informație

A deveni mamă nu înseamnă neapărat că o femeie deține toate informațiile necesare pentru a gestiona această etapă în cel mai bun mod posibil, având în vedere bunăstarea atât a mamei, cât și a copilului.

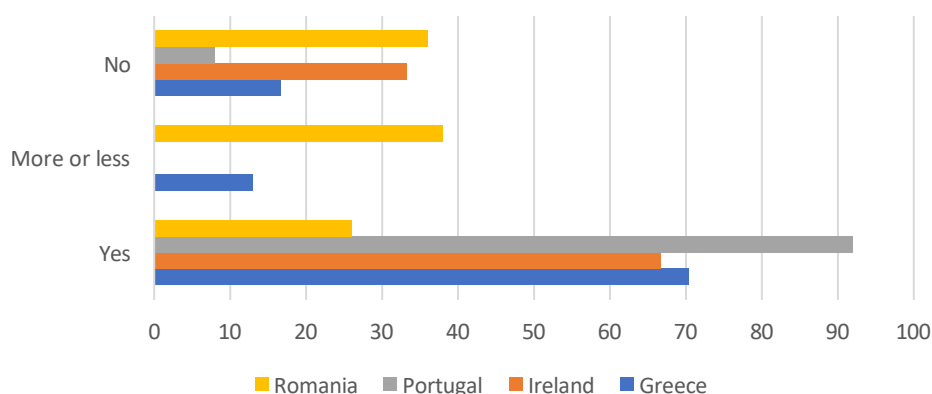
Există două poziții distincte în legătură cu acest subiect. Pe de o parte, există femei care afirmă că dețin informații adecvate despre sarcină. Acestea sunt din Grecia (67% – 36) și Portugalia (84% – 42). Pe de altă parte, există femei care spun că nu au avut informații suficiente. Acestea provin din Irlanda (67% – 20) și România (78% – 39).

Figure 9 – Adequate information about pregnancy, by country (%)

Totuși, cu excepția femeilor rome din România, respondentele au simțit că dețineau informațiile necesare pentru a avea grijă de un copil. Acest lucru poate părea contradictoriu față de afirmația anterioară, însă îngrijirea unui copil este ceva ce se învață prin observare în cadrul familiei și prin experiență directă – un tip de învățare profund valorizat de către populația romă. O afirmație a uneia dintre femeile rome intervievate, care trăiește în Irlanda, ilustrează foarte bine această idee: „Educația oferită de familie este cea mai importantă, în special relația dintre mamă și fiică. Această problemă poate fi îmbunătățită doar începând cu educația de acasă.” — Femeie romă care trăiește în Irlanda, 36 de ani.

Figure 10 – Adequate information about having a child to care, by country (%)

Conform Raportului European privind Sănătatea Perinatală 2015–2019, publicat de rețeaua Euro-Peristat, majoritatea femeilor însărcinate din Europa au acces la îngrijiri medicale în timpul sarcinii. Peste 90% dintre femei participă la cel puțin o consultație prenatală. Majoritatea beneficiază de șapte sau mai multe consultații pe parcursul sarcinii, în conformitate cu recomandările Organizației Mondiale a Sănătății (OMS) și cu ghidurile naționale. Prima consultație are loc, de obicei, în primul trimestru de sarcină. În cazul femeilor care nu participă la consultațiile prenatale, pot apărea probleme atât pentru copil, cât și pentru mamă.

Dintre femeile rome intervievate, cele mai ridicate procente ale celor care au participat la consultații spitalicești/medicale pentru monitorizarea sarcinii au fost înregistrate în Grecia (91%)

¹³ Euro-Peristat Project (2022). European Perinatal Health Report: Core indicators of the health and care of pregnant

women and babies in Europe from 2015 to 2019.

49) și Portugalia (92% – 46). În Irlanda și România, aceste valori sunt mult mai scăzute, respectiv 53% (16) și 50% (25).

Pentru cele care au raportat că nu au participat la consultații spitalicești sau medicale înainte de a naște, motivele diferă între Irlanda (14%) și România (25%). În cazul femeilor române care trăiesc în Irlanda, principalele dificultăți au fost legate de barierele lingvistice și de dificultatea de a înțelege informații importante sau de a comunica eficient. În rândul femeilor din România, 76% au menționat teama de a fi nevoite să plătească taxe ca principala dificultate. De asemenea, acestea nu știau cum să ajungă la spital (60%, adică 15 femei) și/sau s-au simțit rușinate (56%, adică 14 femei).

Table 15 Motive pentru neparticiparea la consultații spitalicești/medicale, în funcție de țară (%)¹⁴

	Ireland		Romania	
	%	N	%	N
Nu știam cum să ajung	21.4	3	60	15
Nu știam că este important	50	7	24	6
Familia mea a spus că nu merită	7.1	1	0	0
Nu era nimeni care să mă însoțească	21.4	3	36	9
Mi-a fost teamă că va trebui să plătesc	28.6	4	76	19
Am dificultăți în a mă exprima în limba țării	57.1	8	0	0
Îmi este greu să înțeleg ce spun medicii	57.1	8	12	3
Mi-a fost rușine	14.3	2	56	14
Altele	42.9	6	40	10

Situația se inversează în ceea ce privește cursurile prenatale: numărul femeilor care nu au participat la aceste sesiuni este destul de ridicat, ceea ce înseamnă că majoritatea nu s-au pregătit pentru naștere. Numărul femeilor care au participat la cursuri prenatale este cel mai mare în Portugalia (16).

În rândul subgrupului de femei care nu au participat la cursurile prenatale (n = 157), cele mai importante motive invocate în cele patru țări au fost legate de faptul că nu știau cum să ajungă acolo și/sau nu cunoșteau importanța îngrijirii prenatale pentru sănătatea lor.

¹⁴ Multiple answers. In this table were only considered the responses of Ireland and Romania. In Greece and Portugal, there were only 5 and 4 answers, respectively, and which did not justify the representation in the table.

În Portugalia, teama că oamenii ar putea crede că nu sunt capabile să aibă grijă de copiii lor (30% – 7), lipsa sprijinului din partea familiei (26% – 6) și sentimentele de rușine (17% – 4) au fost, de asemenea, menționate.

În Irlanda, în mod special, a fost subliniată dificultatea de a se exprima în limba țării. Statutul de migrant aduce provocări specifice, inclusiv bariere lingvistice, dar și necunoașterea sistemului de sănătate irlandez. Aceste aspecte trebuie recunoscute, deoarece au un impact semnificativ asupra accesului la servicii și sprijin.

Table 16 – Motive pentru neparticiparea la cursurile prenatale înainte de naștere, în funcție de țară (%)

	Greece		Ireland		Portugal		Romania	
	%	N.	%	N.	%	N.	%	N
Nu știam cum să ajung	23.4	11	28	7	73.9	17	54.3	25
Nu știam că este important	40.4	19	36	9	69.6	16	32.6	15
Familia mea a spus că nu merită	6.4	3	4	1	26.1	6	2.2	1
Nu era nimeni care să mă însoțească	4.3	2	8	2	34.8	8	8.7	4
Mi-a fost teamă că va trebui să plătesc	2.1	1	8	2	8.7	2	6.5	3
Am dificultăți în a mă exprima în limba țării	0	0	36	9	0	0	0	0
Îmi este greu să înțeleg ce spun medicii	4.3	2	32	8	13	3	0	0
Mi-a fost rușine	2.1	1	0	0	17.4	4	4.3	2
Mi-a fost teamă că vor crede că nu știu să am grijă de copil	2.1	1	8	2	30.4	7	6.5	3
Altele	57.4	27	76	25	17.4	4	67.4	31

Însă, cel mai important motiv în Grecia, Irlanda și România a fost faptul că aceste femei nu știau de existența acestor cursuri, deoarece nimeni nu le-a informat despre ele. În rândul femeilor rome care trăiesc în Irlanda, bariera lingvistică apare din nou ca un obstacol major în accesarea cursurilor prenatale. În unele cazuri, astfel de sesiuni nici nu existau la momentul respectiv. În plus, participarea la cursuri prenatale nu era un lucru obișnuit în rândul femeilor rome. Mai jos sunt prezentate câteva mărturi.

¹⁵ Multiple answers.

„Pe atunci nu existau atât de multe programe.” — Femeie romă, 42 de ani, Grecia.
„La acel moment, nu era ceva obișnuit, nu știam că există.” — Femeie romă, 32 de ani, Irlanda.
„Nu știam de aceste cursuri, cred că ar fi fost utile.” — Femeie romă
„În comunitatea mea, femeile însărcinate nu merg de obicei la astfel de cursuri.” — Femeie romă, 18 ani, România.

Aceste rezultate sunt în concordanță cu studiile care au evidențiat faptul că femeile rome tind să aibă mai puține vizite prenatale.¹⁶

Un alt aspect important legat de maternitate, care afectează unele femei, este depresia postnatală. Dintre femeile rome intervievate, 115 au auzit de această afecțiune. Femeile rome din România au înregistrat cel mai mare procent (68%) dintre cele care nu au auzit despre depresia postnatală

Dintre cele 57 de femei care au auzit de depresia postnatală, un procent mai ridicat de femei rome din Grecia și Portugalia cunoșteau pe cineva care a suferit de această afecțiune.

Prin contrast, peste 80% dintre femeile rome care trăiesc în Irlanda nu cunosc pe nimeni care să fi trecut prin această experiență. Femeile rome din România prezintă o situație neclară în această privință, procente similare fiind înregistrate pentru răspunsuri diferite.

În rândul grupului de 57 de femei, cele din Grecia și Portugalia au fost cele mai predispuse să afirme că au suferit de această afecțiune atunci când au fost întrebată despre propria lor situație.

Dintre femeile care consideră că au suferit de depresie postnatală, 12 nu au primit niciun fel de ajutor: șapte în Grecia, două în Irlanda și trei în Portugalia.

¹⁶ For example: BMC Women's Health. (2015). *Standpoints of Roma women regarding reproductive health*. Retrieved from: <https://bmcwomenshealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12905-015-0195-0> or UCD IRIS Centre, National Quality and Patient Safety Directorate, and National Women and Infants Health Programme (2024) *Capturing Roma Women's Experiences and Perspectives of the Quality and Safety of Maternity Care: Co-Designing an Engagement Strategy (Poster)*.: https://cairde.ie/wp-content/uploads/2024/12/NPSO-POSTER-2024_V7-1.pdf?gl=1*yreb33*up*MQ.*ga*ODgzNDg4ODkxLjE3MzQ2MjY5MjQ.*ga_CW137LCRG8*MTczNDYyNjkyMy4xLjAuMTczNDYyNjkyMy4wLjAuMA

Cele mai frecvente motive pentru care femeile nu au căutat ajutor au fost: faptul că nu știau cum să acceseze sprijinul necesar; nu înțelegeau ce li se întâmplă; familiile lor considerau că nu merită să caute ajutor; și/sau le era teamă să își exprime sentimentele.

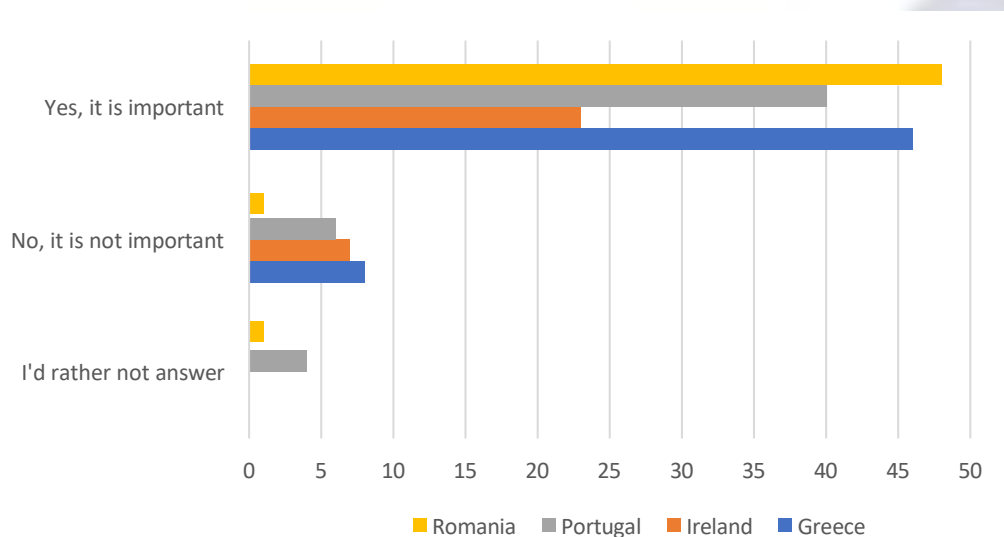
II. 7. Prevenirea căsătoriilor și a maternității timpurii

Având în vedere importanța subiectului căsătoriilor și maternității timpurii și modul în care acestea pot afecta viețile tinerelor femei rome — nu doar din punct de vedere fizic, ci și în ceea ce privește alegerile și viitorul lor — opiniile respondentei evidențiază necesitatea unor intervenții.

Dintre cele 184 de respondente din cele patru țări, 85% (157) au considerat că este importantă promovarea unor activități pentru reducerea sau prevenirea căsătoriilor timpurii.

Figura de mai jos arată că femeile rome din România și Grecia au oferit cel mai mare număr de răspunsuri favorabile, urmate de cele din Portugalia.

Figure 11 – Importance of activities to reduce or prevent early marriage (Absolute numbers)

Motivele invocate de femeile care nu sunt de acord cu opinia majorității variază de la o țară la alta. În Grecia și Portugalia, principalul motiv pentru care activitățile destinate prevenirii maternității timpurii nu sunt apreciate ține de longevitatea și constanța tradițiilor: este perceput ca un aspect care nu se va schimba niciodată, dar și ca o convingere că tradițiile ar trebui păstrate (Grecia și Irlanda).

O femeie din Portugalia oferă o explicație „clară” pentru această continuitate: „Nu cred că se va schimba — e tradiție! O femeie care se căsătorește la 19 sau 20 de ani este deja considerată bătrână, așa că asta nu se va schimba.

În toate țările, cu excepția României, a fost recunoscută importanța „voinței” femeilor (femeile rome își doresc să se căsătorească devreme), ceea ce a condus, de asemenea, la accentuarea importanței pe care căsătoria o are în viețile lor.

Table 17 - Motive pentru care nu sunt promovate activități de reducere/prevenire a căsătoriilor timpurii
(Absolute numbers)¹⁷

	Greece	Ireland	Portugal	Romania
Asta nu se va schimba niciodată	6	4	7	2
Este necesar să păstrăm tradiția	6	5	3	1
Este necesar să păstrăm rolul femeii	3	6	3	0
Femeile rome își doresc să se căsătorească devreme	5	6	5	1
Căsătoria are un rol prea important în viața fetelor rome	6	7	5	2
Există o presiune puternică din partea familiilor pentru căsătoria timpurie	1	2	3	0
Dacă nu ne căsătorim de tineri, oamenii încep să vorbească urât despre noi	3	3	3	1
Altele	1	2	3	0

Opiniile privind maternitatea timpurie sunt foarte asemănătoare. Din nou, România și Grecia se află în frunte, cu un total de 165 de respondente care au fost de acord că este importantă promovarea unor activități menite să reducă și/sau să prevină maternitatea timpurie.

Figure 12 - Importance of activities to reduce or prevent early motherhood (Absolute numbers)

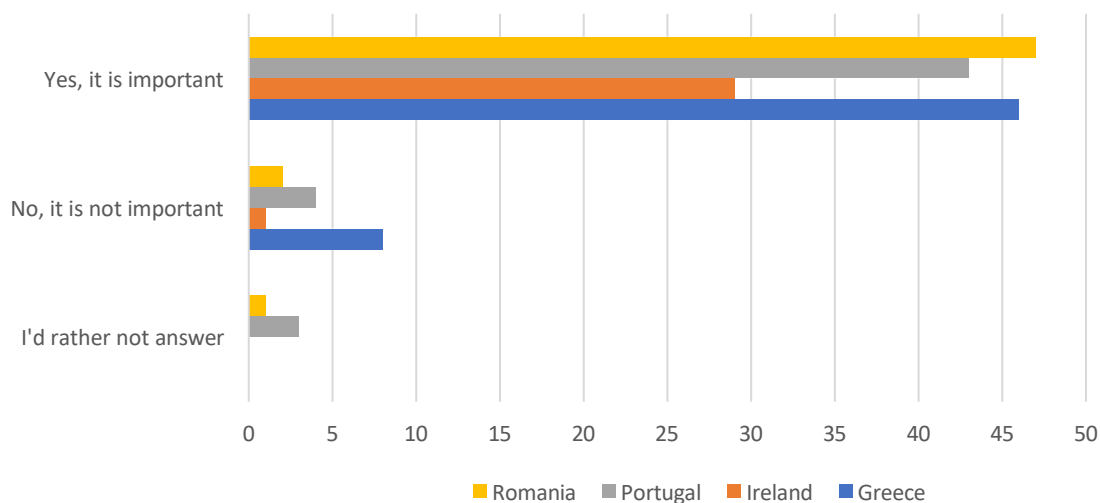

Finanțat de
Uniunea Europeană

Erasmus+

Experiențe de neuitat și noi orizonturi.

¹⁷ Multiple answers.

Din nou, focalizarea asupra femeilor din Grecia, care au înregistrat cel mai mare număr de răspunsuri dintre țările partenere, evidențiază că păstrarea tradiției este principalul motiv pentru care nu se previne maternitatea timpurie, alături de faptul că maternitatea are un rol foarte important în viața fetelor rome și/sau de dorința femeilor rome de a deveni mame de la o vârstă fragedă.

Aceste opinii confirmă importanța maternității în comunitățile rome, dar pot reprezenta totodată un obstacol în calea schimbării.

Table 18 Motive pentru care nu sunt promovate activități de reducere/prevenire a maternității timpurii

(Absolut numbers)¹⁸

	Greece	Ireland	Portugal	Romania
Asta nu se va schimba niciodată	5	0	1	0
Este necesar să păstrăm tradiția	6	0	2	2
Este necesar să păstrăm rolul femeii	4	0	2	2
Femeile rome își doresc să devină mame de timpuriu	5	0	2	2
Maternitatea are un rol prea important în viața fetelor rome	5	0	2	1
Există o presiune puternică din partea familiilor pentru maternitatea timpurie	2	0	2	0

¹⁸ Multiple answers.

Dacă nu devenim mame de la o vârstă fragedă, oamenii încep să vorbească urât despre noi	3	0	1	0
Altele	1	1	2	0

Totuși, au fost exprimate numeroase sugestii și opinii de către cei care consideră că se pot lua măsuri pentru prevenirea și reducerea căsătoriilor și sarcinilor timpurii.

Unele respondente, în special din Grecia și România, au subliniat importanța ca femeile să aibă propria lor viață și propriile experiențe, în special pe piața muncii, înainte de a deveni mame. Această opinie a fost exprimată nu doar de tinere, ci și de femei mai în vârstă.

„Înainte să se căsătorească și să aibă copii, trebuie să crească, să devină femei. Să muncească. Să se simtă mai întâi pe ele însele.” Femeie romă, 27 de ani, Grecia

„Fetele trebuie măcar să termine liceul, să aibă o diplomă de bacalaureat și să poată găsi un loc de muncă pentru a-și crește copiii în siguranță.” Femeie romă, 36 de ani, Grecia

„Fetele trebuie să învețe că, atunci când devin mame, apar responsabilități. În copilărie, ar trebui să trăiască fără griji.” Femeie romă, 32 de ani, Grecia

„Fetele ar trebui să continue școala, să învețe o meserie. Familia poate aștepta. Va veni la orice vârstă.” Femeie romă, 26 de ani, Grecia

„Fetele sunt încă copii. Nu ar trebui să nască. Ar trebui să-și trăiască viața.” Femeie romă, 40 de ani, Grecia

„Le-aș sfătui să termine școala, să-și găsească un loc de muncă, să vadă cum e viața și abia apoi să-și întemeieze o familie.” Femeie romă, 62 de ani, Grecia

„Trebuie să le spunem că trebuie să crească. Fetele sunt copii. Nu știu ce înseamnă iubirea și maternitatea. Se creează obligații.” Femeie romă, 71 de ani, Grecia

„Este o risipă de viață, așa că trebuie să le învățăm cum să aleagă și cum să se bucure de viață, și abia apoi să se gândească la aceste lucruri.” Femeie romă, 43 de ani, Portugalia

‘Pentru a preveni acest lucru! Să se cunoască mai întâi, să își acorde timp și abia apoi să devină părinți.’ Femeie romă, 37 de ani, Portugalia.

În paralel, este evidentă importanța educației și a dreptului la copilărie, trăită ca un copil:

‘Fetele sunt încă copii. Nu trebuie să se căsătorească.’ Femeie romă, 32 de ani, Grecia.

‘Continue studying so that when you have children you are prepared to offer them a good education and be able to offer them better opportunities.’ Roma woman living in Ireland, 26 years.

‘Parents should stop being afraid of sending their girls to school, we have to prioritize education. We have to break the circle, and this will be achieved by first educating parents so that they do not repeat the circle, the world has changed, now we no longer have to be afraid we can have more opportunities and a better life. Everything bad in the world is fought with education, so we can fight better for our rights.’ Roma woman living in Ireland, 53 years.

‘Girls should prioritise studying.’ Roma Woman, 28 years, Portugal.

‘Children should finish school earlier and become mothers at an older age.’ Roma Woman, 48 years, Greece.

‘Children should get married at older ages, such as 20 to 22. They should go to school and finish school.’ Roma Woman, 19 years, Greece.

In Romania and Portugal in particular, the importance of role models is emphasised.

The role of older women is also highlighted in Portugal:

*„Cred că ar fi bine dacă am avea mai multe modele pozitive.”
— Femeie romă, 19 ani, România.*

*‘Femeile rome ar trebui să vorbească cu adolescentele și să fie un exemplu pentru ele.’
— Femeie romă, 24 de ani, Portugalia.*

‘O femeie respectată în comunitate ar trebui să fie cea care poartă această conversație.’ Femeie romă, 46 de ani, Portugalia.

‘Vorbind cu persoane mai în vârstă, îți dai seama că există timp pentru toate și că nu are rost să te grăbești.’ Femeie romă, 50 de ani, Portugalia.

‘„Să întâlnești pe cineva important și respectat în comunitate.” Femeie romă, 28 de ani, Portugalia

Unele dintre ele au avut curajul să ofere sfaturi familiei de origine cu privire la modul în care părinții ar trebui să privească căsătoria fetelor tinere:

‘Familiiile ar trebui să vorbească cu tinerii pentru a-i face conștienți că există un timp pentru toate și că vor avea de câștigat dacă vor lăsa lucrurile să se întâmple la momentul potrivit.’ Femeie romă, 29 de ani, Portugalia

‘Le-aș spune părinților că ar trebui să fie mai apropiați de fiicele lor. Să nu le lase să se căsătorească. Să aibă relații, dar să nu se căsătorească și să nu aibă copii la o vârstă fragedă.’ Femeie romă, 49 de ani, Grecia.

„Aceasta nu depinde de fete, ci de părinți și de educația din familie.” Femeie romă, 38 de ani, Irlanda.

„Cred că ar fi bine ca și noi, părinții, să fim formați.” Femeie romă, 31 de ani, România

„Părinții ar trebui să le explice copiilor că copilăria este o experiență unică în viață. Căsătoria nu este o joacă; implică responsabilități.” Femeie romă, 31 de ani, Portugalia

„Părinții trebuie să înțeleagă că este greșit ca niște copii să aibă copii. Ar fi bine ca fetele să se căsătorească și să aibă copii la vârsta legală. Să se bucure de viață. Să își găsească un loc de muncă pentru a putea trăi. Să aibă maximum 3 copii, nu 10.” Femeie romă, 53 de ani, Grecia

„Părinții ar trebui să-și trimită copiii la școală. Când copiii merg la școală, gândesc altfel, devin mai inteligenți. Părinții nu ar trebui să-și căsătorească copiii de mici.” Femeie romă, 30 de ani, Grecia.

„Problema sunt soacrele. Mamele băieților. Trebuie să vorbim cu mamele băieților și să le spunem că fetele sunt încă copii. Trebuie să termine școala generală și liceul. Trebuie să se căsătorească după ce împlinesc 18 ani. Trebuie să știe ce își doresc.” Femeie romă, 28 de ani, Grecia.

„Ar trebui să existe amenzi și pedepse cu închisoarea pentru părinții care își „căsătorească” copiii adolescenți.” Femeie romă, 28 de ani, Grecia.

Alte sugestii sunt îndreptate către fete și capacitatea lor de autodeterminare, astfel încât să nu cedeze presiunilor din comunitate:

‘Trebuie să le spunem fetelor că trebuie să meargă la școală, să o termine, să meargă la facultate, ca să-și poată găsi un loc de muncă și să fie independente. După ce au realizat toate acestea, să se căsătorească, ca să se poată întreține pe ele și pe copiii lor.’ Femeie romă, 45 de ani, Grecia

„Trebuie să le spunem fetelor că trebuie să continue școala, să învețe, să își găsească un loc de muncă, să aibă proprii bani și totul va veni la timpul potrivit, de exemplu la 25 de ani.” Femeie romă, 40 de ani, Grecia

„Multe fete nu știu cum să evite o sarcină. Dacă cineva ne-ar fi explicat, poate nu am fi avut copii atât de devreme.” Femeie romă, 25 de ani, România

În concluzie, iată un citat din partea unei femei romă care subliniază integrarea ca pilon fundamental:

*„Societatea trebuie să înceteze să fie xenofobă. Pentru că niciodată nu fac integrarea ușoară. Odată ce integrarea devine mai accesibilă, va fi mai ușor pentru fete și pentru întreaga comunitate romă să conștientizeze.”
— Femeie romă, 29 de ani, Portugalia*

References

- Allen, Paula (2013 “Abordagens sobre a saúde dos/as ciganos/as: um dos retratos (Biquinha/ Matosinhos)”, in Magano, Olga e Mendes, Manuela (orgs.), *Ciganos Portugueses: olhares cruzados e interdisciplinares em torno de políticas sociais e projetos de intervenção social e cultural*, Lisboa, Universidade Aberta (e-book).
- Brigadeiro, D (2010). *Gravidez na adolescência: A realidade portuguesa* [Tese de mestrado, Universidade de Lisboa].
- Carvalho, P. S. L. S. de (2012). *Fatores de influência individuais, psicossociais e relacionais para a ocorrência de gravidez na adolescência em Portugal Continental* [Tese de doutoramento, Universidade do Porto].
- Central Statistics Office (2022). Vital statistics yearly summary 2022.
<https://www.cso.ie/en/releasesandpublications/ep/p-vsyst/vitalstatisticsyearlysummary2022/>
- Citizens Advice Bureau
<https://www.citizensinformation.ie/en/birth-family-relationships/children-s-rights-and-policy/>
- Citizens Information. (n.d.). Children’s rights and policy.
<https://www.citizensinformation.ie/en/birth-family-relationships/children-s-rights-and-policy/>
- Citizens Information. (n.d.). Legal requirements for marriage.
<https://www.citizensinformation.ie/en/birth-family-relationships/getting-married/legal-requirements-for-marriage/>
- Conselho da União Europeia (2013). *Recomendação 378/1 do Conselho, de 2 de dezembro de 2013, relativa a medidas eficazes para a integração dos ciganos nos Estados-Membros* (JO C 378 de 24.12.2013, p. 1).
- Council of Europe (2011). *Istanbul Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence*. <https://rm.coe.int/168046253e>
- Council of Europe, Ireland - Istanbul Convention Action against violence against women and domestic violence. <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/ireland>
- Department of Children, Equality, Disability, Integration, and Youth (2022). *State of the Nation’s Children 2022*.
<https://www.gov.ie/pdf/?file=https://assets.gov.ie/315204/75d69777-4598-4e5a-876b-5c170d44a43b.pdf#page=null>
- Early Marriage Prevention Network: Comparative Study of Legislation, Interinstitutional Cooperation and Prevention Activities Related to Early Marriage in Bulgaria, Greece, Slovenia and Spain.
- E-Romnja. (n.d.). *Intervention guide for child/forced marriage cases - Intervention methods and recommendations*.
<https://e-romnja.ro/rapoarte/resurse/>
- E-Romnja. (n.d.). *Projects and campaigns for Roma women’s rights*.
<https://e-romnja.ro>

European Commission (2021). *EU strategy for Roma equality, inclusion and participation 2021-2030*. <https://commission.europa.eu>

European Commission (2023). *Assessment Report of the Member's States' National Roma Strategic Frameworks*, January.

European Union Agency for Fundamental Rights (2014). *Addressing forced marriage in the EU: legal provisions and promising practices*, European Union Agency for Fundamental Rights.

European Union Agency for Fundamental Rights (2016). *EU-MIDIS II: Report on minorities and discrimination in the EU - Results for Roma*.
<https://fra.europa.eu>

European Union Agency for Fundamental Rights (2017). *Second European Union Minorities and Discrimination Survey (EU MIDIS II)*, European Union Agency for Fundamental Rights.

European Union Agency for Fundamental Rights (2023a). *Fundamental Rights Report*, European Union Agency for Fundamental Rights.

European Union Agency for Fundamental Rights (2023b). *Roma Survey 2021 - Main results*, European Union Agency for Fundamental Rights.
https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2022-roma-survey-2021-main-results2_en.pdf

Euro-Peristat Project (2022). *European Perinatal Health Report: Core indicators of the health and care of pregnant women and babies in Europe from 2015 to 2012*.
<https://www.europeristat.com/publications/european-perinatal-health-report-2015-2019/>

Eurostat (2014). *Statistics on teenage birth rates in the European Union*.
<https://ec.europa.eu/eurostat>

Eurostat (2022). *Fertility statistics: Live births and crude birth rates in the EU*.
<https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/>

Evan Carron-Kee, Frances McGinnity, Anousheh Alami (2024). *Understanding Attitudes to Travellers and Roma in Ireland*, The Economic and Social Research Institute, December.
<https://www.esri.ie/publications/understanding-attitudes-to-travellers-and-roma-in-ireland>

Fraser, A (1995). *The Gypsies*. Blackwell.

Girls Not Brides (2020). *Child marriage: Causes, consequences and solutions*.
<https://www.girlsnotbrides.org>

Girls Not Brides (2020). *Girls Not Brides: The Global Partnership to End Child Marriage*.
<https://www.girlsnotbrides.org>

Girls Not Brides. (n.d.). *Child marriage atlas: Ireland*. <https://www.girlsnotbrides.org/learning-resources/child-marriage-atlas/regions-and-countries/ireland/>

GREVIO - Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (2023). Baseline Evaluation Report Greece.

<https://balkaninsight.com/2023/11/14/moldova-greece-taking-steps-to-tackle-violence-against-women-reports/>

Group of Experts on Action against Violence against Women and Domestic Violence (GREVIO) (Baseline) Evaluation Report on legislative and other measures giving effect to the provisions of the Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence (Istanbul Convention) Greece, 2023

GTCIPF (2024). *Livro Branco sobre Prevenção e Combate aos Casamentos Infantis Precoces e Forçados*. Ministério da Justiça e da Modernização e Comissão para a Cidadania e Igualdade de Género. Lisboa.

Health Service Executive & Pavee Point Traveller and Roma Centre (2023). Roma Daja - Supporting women during and after pregnancy.

<https://www.hse.ie/eng/services/mhml/roma-health/roma-daja-supporting-roma-women-during-and-after-pregnancy/roma-daja-supporting-women-during-and-after-pregnancy.html>

Health Services Ireland (2022) *Information Summary about Teenage Pregnancy in Ireland 2000–2020*, January.

Hellenic Republic (2021). Ministry of Labour and Social Affairs, General Secretariat of Social Solidarity & Combat Poverty, *Early marriages: Awareness and information on the prevention of early marriages* (Educational material).

Hellenic Republic (2021). Ministry of labour and social affairs, General Secretariat of Social Solidarity and Combating Poverty, *National Strategy and Action Plan for the Social Inclusion of Roma 2021 - 2030*, Athens, December, pages 19-25

Hellenic Republic (2021). Ministry of Labour and Social Affairs, General Secretariat of Social Solidarity and Combating Poverty Registration of Roma settlements and population at the national level.

Houses of the Oireachtas (2024). *Equality, Diversity and Inclusion Strategy 2024*.

https://data.oireachtas.ie/ie/oireachtas/corporate/strategy/2024/2024-05-28_equality-diversity-and-inclusion-strategy-2024_en.pdf

Houses of the Oireachtas.

<https://www.oireachtas.ie/en/bills/bill/2017/13/>

<https://kean.gr/en/early-marriage>

<https://www.government.gov.gr/katatethike-sti-vouli-to-schedio-nomou-gia-tin-kirosi-tis-simvasis-tis-konstantinoupolis/> accessed on 15/1/2025

<https://www.unicef.org/greece/convention-on-the-child>, access date 14/1/2025

Human Rights Watch (2016). *Our time to sing and play: Child marriage in Nepal*.

<https://www.hrw.org/report/2016/09/08/our-time-sing-and-play/child-marriage-nepal>

Jain, S., & Kurz, K (2007). *New insights on preventing child marriage: A global analysis of factors and programs*. International Center for Research on Women.

MĂ, LINA VOICU RALUCA POPESCU. (2019). Quality of Life Magazine. BIRTH AND MARRIAGE AMONG THE ROMA POPULATION, Jurnalul Olteniei Stolen childhood: Roma saying no to early marriage. <https://www.jurnalulolteniei.ro>

Malhotra, A., Warner, A., McGonagle, A., & Lee-Rife, S (2011). *Solutions to end child marriage: What the evidence shows*. International Center for Research on Women.

Marriage with consent of a public authority and/or public figure.
<https://fra.europa.eu/en/publication/2017/mapping-minimum-age-requirements/marriage-consent-public-authority-and-or-public-figure>

Mendes, M., et al (2014). *Estudo nacional sobre as comunidades ciganas*, Observatório das comunidades ciganas. Alto Comissariado para as Migrações.

Michalopoulou, Olga (2022). *Child marriage: Overview of the phenomenon in the International, European and Greek legal order*, Aristotle University of Thessaloniki

Ministry of Education (2016). *School after School Program*.
<https://www.edu.ro/scoala-dupa-scoala>

Ministry of Family, Youth, and Equal Opportunities (2023). *National Action Plan for the Implementation of the Guarantee for Children (NAP)*.
https://copii.gov.ro/1/wp-content/uploads/2023/11/Plan-national-Garantie_aprobat_site.pdf

Ministry of Health (2021). *Health Mediators Program*.
<https://ms.ro>

Ministry of Labor and Social Solidarity (2022). *National Strategy on Promoting Equal Opportunities and Equal Treatment between Women and Men and Preventing and Combating Domestic Violence for the Period 2022-2027*.
https://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/MMPS/Transparenta_decizionala/09032021A_nexa_1_SNESVD_cu_ANDPDCA_CNPP_29_01.pdf

Ministry of National Education (2021). *National Strategy to Reduce Dropout*.
<https://edu.ro>

National Statistical Institute (2023). *Demographic events in 2023*. Bucharest, Romania: INS.
<https://insse.ro/cms/>

News for Life (2018). *Early marriages in Roma communities: Causes and effects*.
<https://stiripentruviata.ro>

Organizația Națiunilor Unite (1989). *Convenția privind drepturile copilului*.
<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>

Parliament of Romania (1990). Law no. 18/1990 on the ratification of the Convention on the Rights of the Child. Monitorul Oficial. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/761>

Pavee Point Traveller and Roma Centre & Department of Justice and Equality (2018) Roma in Ireland - A National Needs Assessment.

<https://www.paveepoint.ie/wp-content/uploads/2015/04/RNA-PDF.pdf>

Pavee Point Traveller and Roma Centre (2023). Le Romneango Sfato

Population Division, Department of Economic and Social Affairs and United Nations Population Fund - processed by Our World in Data (2023). Available at: Adolescent birth rate, 15-19 year olds.

Romanian Government (2022). *Strategy for the Inclusion of Romanian Citizens Belonging to the Roma Minority for the Period 2022-2027*.

<http://www.anr.gov.ro/index.php/anr/legislatie/legislatie-aplicabila/strategie-de-incluziune-2022-2027>

Romanian Parliament (2003). Law 217/2003 on preventing and combating domestic violence. Monitorul Oficial.

<https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/44014>

Romanian Parliament (2004). Law no. 272/2004 on the protection and promotion of children's rights. Monitorul Oficial.

<https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/52909>

Romanian Parliament (2009). Civil Code of Romania. Official Gazette.

<https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/109884>

Romanian Parliament (2009). Romanian Penal Code - Law 286/2009. Official Gazette

<https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/109854>

Romanian Parliament (2011). Law 1/2011 on National Education

<https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/259001>

Romanian Parliament (2011). National Education Law no. 1/2011. Official Gazette.

<https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/259001>

Romanian Parliament (2014). 272 of June 21, 2004(**republished**) on the protection and promotion of children's rights

<https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/156097>

Romanian Parliament (2016). Law No 30/2016 on the ratification of the Istanbul Convention. Monitorul Oficial.

<https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/176888>

Sastipen (n.d.). *A step forward - Empowering young people and women in local Roma communities*. <https://sastipen.ro/ro/proiecte-incheiate/astep/campanii-empowering/imputernicirea-femeilor-romi/>

Sastipen (n.d.). *Programs to prevent absenteeism and early school leaving in Roma communities*.

<https://www.sastipen.ro/ro/proiecte-incheiate/educatie-formare/>

Save the Children - project to reduce underage pregnancy.

<https://mameminore.ro/salvati-copiii-proiect-de-reducere-a-sarcinilor-in-randul-minorelor-in-judetul-cu-931-de-mame-adolescente/>

Save the Children (2023). *Study on underage mothers: statistics and solutions*.

<https://www.salvaticopiii.ro/sites/ro/files/2023-11/studiu-mame-minore-statistici-si-solutii.pdf>

Save the Children (2024). Study on underage mothers and underage pregnant women -

Research Report. <https://www.salvaticopiii.ro/sites/ro/files/2024-04/studiu-privind-mamele-minore.pdf>

Teixeira, Nuno (2013), "Relato de práticas - discussão de projetos de intervenção: trabalho com pessoas Roma em Matosinhos", in Magano, Olga e Mendes, Manuela (orgs.), *Ciganos Portugueses: olhares cruzados e interdisciplinares em torno de políticas sociais e projetos de intervenção social e cultural*, Lisboa, Universidade Aberta (e-book).

The Courts Service of Ireland.

www.courts.ie/marriage-exemption

The Irish Statute Book.

<https://www.irishstatutebook.ie/eli/1991/act/17/enacted/en/html>

UCD IRIS Centre, National Quality and Patient Safety Directorate, and National Women and Infants Health Programme (2024) Capturing Roma Women's Experiences and Perspectives of the Quality and Safety of Maternity Care: Co-Designing an Engagement Strategy (Poster).

https://cairde.ie/wp-content/uploads/2024/12/NPSO-POSTER-2024_V7-1.pdf?_gl=1*yreb33*_up*MQ..*_ga*ODgzNDg4ODkxLjE3MzQ2MjY5MjQ.*_ga_CW137LCRG8*MTczNDYyNjkyMy4xLjAuMTczNDYyNjkyMy4wLjAuMA

UN Human Rights Council adopts sixth resolution on child, early and forced marriage: Everything you need to know.

<https://www.girlsnotbrides.org/articles/un-human-rights-council-adopts-sixth-resolution-on-child-early-and-forced-marriage-everything-you-need-to-know/>

UNFPA (2013). *Motherhood in childhood: Facing the challenge of adolescent pregnancy*.

<https://www.unfpa.org/publications/state-world-population-2013>

UNICEF (2023). Child marriage: Latest trends and future prospects.

<https://www.unicef.org/protection/child-marriage>

UNICEF Greece. (n.d.). *Child marriage and other harmful practices*. UNICEF. Retrieved May 12, 2025, <https://www.unicef.org/greece/en/state-childrens-rights/family-environment-and-protection-violence-and-harmful-practices/child-marriage-and-other-harmful-practices>

United Nations (2014). Resolution on child, early and forced marriage.

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-8-2018-0187_RO.html

United Nations, General Assembly, Human Rights Council, 53 session, 19 June–14 July 2023, Resolution adopted by the Human Rights Council on 13 July 2023 53/23. Child, early and forced marriage: ending and preventing forced marriage

University College Dublin and National Maternity Hospital (2024). *The experiences and outcomes of Gypsy, Roma, and Traveller pregnant people in pregnancy: A scoping review*
<https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/38887905/>

University of Thrace (2021). Department of law school, Diplomatic thesis: the international protection of the rights of the child, postgraduate student: Kalaitzi Artemis (student id: 4152), supervisor: Antonopoulos Konstantinos, Komotini, April, Pages 52-53.

World Health Organization (2022). Adolescent pregnancy.
<https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/adolescent-pregnancy>

World Health Organization (WHO) (2022) *Global Report on Maternal and Child Health*.
<https://www.who.int>